

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԱԻԵՏԱՐԱՆԻ ՃԱՄԲԷՆ

(ԿԻՐԱԿՆՈՐԵԱՅ ԽՈԿՈՒՄՆԵՐ)

ԹՈՐԳՈՄ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՅՊԱՐԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԼ — ԳԱՀԻ

3	Donna Pigeon	103
42	Widgeon (Puffin)	101
41	Knobby (Puffin)	99
40	Chesapeake (Puffin)	97
39	Whitney (Puffin)	95
38	Orange (Puffin)	93
37	Blue (Puffin)	91
36	Chesapeake (Puffin)	89
35	Knobby (Puffin)	87
34	Chesapeake (Puffin)	85
33	Knobby (Puffin)	83
32	Whitney (Puffin)	81
	Orange over the	79
	Chesapeake over the	77
	Knobby over the	75
	Chesapeake over the	73
	Knobby over the	71
	Chesapeake over the	69

Երկրորդ արժեքներ	25
Երրորդ արժեքներ	23
Չորրորդ արժեքներ	21
Հինգերորդ արժեքներ	19
Վեցերորդ արժեքներ	15
Եփեցերորդ արժեքներ	13
Ութերորդ արժեքներ	9

ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ ՀԱՄԲԷՆ

25	Latiter strigatus	67
24	Myiobuteo borealis	65
23	Myiobuteo borealis	63
22	Eurypyga cyathus	61
21	Chrysomitris	59
20	Chrysomitris	58
19	Chrysomitris	51
18	Perisoreus	49
17	Perisoreus	45
16	Perisoreus	43
15	Chrysomitris	41
14	Chrysomitris	39
13	Chrysomitris	37
12	Chrysomitris	35
11	Chrysomitris	33
10	Chrysomitris	31
9	Chrysomitris	29
8	Chrysomitris	27

281.6

ԱԻԵՏԱՐԱՆԻ ԶԱՄԲԷՆ

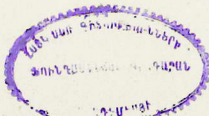
(ԿՐԱԿՆՈՐԵԱՅ ԽՈԿՈՒՄՆԵՐ)

ԹՈՐԳՈՒՄ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՑՊԱՐԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ — ԳԱՀԻՐԷ

1927

A 31563

A 31563

ՈՂԲԱՅԵԱՆ
ՏԻԿՐԵ ՄԱՐԴԱՆԷ Գ. ԻՓԷՔԵԱՆ

Պ Մ Ա Կ

ԱՆԹԱՌԱՄ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ

Ի ՇԻՐԻՄ

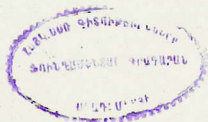
ԱԶՆՈՒԱՍԻՐՏ ԵՒ ԱԶԳԱՍԷՐ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՆԷ Գ. ԻՓԷՔԵԱՆԻ

(ԵՆ. ԵՆՈՐՀԱԿՈՐԵԱՆ)

1876 — 1925

Հատուածները, որոնք զբոյոյկիս պարունակութիւնը կ'կազմեն, եւ որոնք — բացի առաջինէն — նախապէս հրատարակուած են Կ. Պոլսոյ ՀԱՅ ԽՅՈՒՆԱԿ պարբերականին մէջ, են պարզապէս ինչ որ գործին ընդհանուր խորագիրը կ'նշանակէ. կիրակնօրեայ կամ տէրունի տօնական օրերու աւետարանական ընթերցուածներու տպաւորութեան տակ կատարուած խորհրդածութիւններ:

Հակառակ զգացուած փափաքներու, կարելի չէ եղած մէն մի հատուածի սկիզբը դնել Աւետարանի պատկանեալ ընթերցուածք. մի միայն՝ որպէս զի գործին տրուած չ'ըլլայ մեկնաբանական տարազ մը, կամ քարոզչական դիտաւորութիւններ, որոնք չէ սակայն որ եղած են զրուածքիս զրդիչ պատճառը:

Բայց կարելոր է, թերեւս նոյն իսկ անհրաժեշտ, որ ամէն հատուածի ընթերցումէն առաջ կամ ետքը, անգամ մը կարդացուին հոն մատնանշուած Աւետարանի համարները:— Ասիկա պիտի ըլլայ ոչ միայն դիւրութիւն մը՝ պարզելու համար երբեմն քիչ մը սեղմօրէն արտայայտուած մտածումներ, այլ նաեւ բարի պատեհութիւն մը՝ շարթումն մէջ գէթ անգամ մը միտքին տալու աւետարանական վերծանումի մը վայելքը, որքան մարդը նոյնքան կազդուրիչ պարապում՝ կեանքի հեւ ի հեւ թարթափանքներէն յոգնած հոգիներուն համար:

Աւելորդ չ'համարուի զգացնել նաեւ թէ նշանակուած համարները կ'ցուցնեն Աւետարանի ճաշու ընթերցումի կտորները, այն օրը ուր այդ ընթերցուածին կրկնումը պատմնած է, նկատի առնուած է նոյն օրուան կամ Աւետարանի ուրիշ մէկ ընթերցուածը կամ Առաքելական թուղթի մասը. եւ ասիկա՝ տեղի չտալու համար կրկնաբանութեան:

ՅԱՆՈՍԻ ՄԵՀԵԱՆԸ

(ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻԻ)

Երբ պատերազմը կ'դադրէր Հռովմի Հասարակապետութեան մէջ, կ'զոցէին խաղաղութեան չաստուածին՝ Յանոսի՝ մեհեանին դուռները:

Հազար տարուան մէջ հազիւ ինը անգամ սակայն պատահեցաւ ատիկա. ա՛յնքան խորունկ եւ ջերմ էր պաշտամունքը զոր մարդիկ ունէին Մարսի, պատերազմի չաստուածին նկատմամբ:

Թո՛ղ չըսեն թէ « ժամանակը շատ բան պակսեցուցած է նախկին բարբերու անազորոյն սաստկութենէն. այնպէս որ հիմակ, ի հակառակէն, տասը դարերու ընթացքին, հազիւ ինը անգամ կը բացուին խաղաղութեան մեհեանին դուռները »:

Իրականութիւնը կրնայ այդ պատրանքը հազնիլ երբեմն. պատմութիւնը կրնայ ամէն օր փողի ցանել մարդոց նայուածքին առջեւ. իրողութիւնը այն է սա-

կայն որ պատերազմին կիրքը օրէ օր աւելի ամնհի կը դառնայ կեանքին մէջ, վասնզի այն միւսը, Արեւի կուռքը, իր արիւնոտ զահը դրած է մարդոց հոգիին մէջ նոյն իսկ. ու աշխարհի ճակատագիրը վարելու կանչուածներուն մէջ շատեր կան, որոնց սիրտերը մէյմէկ մեհեաններ են պատերազմի չաստուածին :

Լատին պանթէոնին այդ երկու աստուածութիւնները, Յաւնս եւ Մարս, իրենց անունները տուած էին տարիին ամիսներէն երկուքին, Յունվար եւ Մարս :

Կ'ըսէ աւանդութիւնը — եթէ սակայն առաւօպել մը չէ ան — թէ երկար ատեն վէճի նիւթ եղաւ սա հարցը թէ այդ երկու ամիսներէն ո՞ր մէկով պէտք է սկսէր տարին. այսինքն խաղաղութեա՞ն սկզբունքը պիտի շարժէր կեանքին խորհուրդը թէ պատերազմինը :

Արդիւնքը ծանօթ է. Մարսը, կռիւին զգացումը ոգեկոչող ամիսը, որով կ'սկսէր տարին՝ հին դարերու տոմարական դրութեան մէջ, վերջոտնուեցաւ. ու Յունվարը, որ խաղաղութեան նուիրուած ամիսն էր, խնց պարագլուխի մականը Զոդիակոսի խորհրդատաւկին վրայ :

Բայց այս ամէնը — խաղ ու խաբկանք բոլորովին — կատարուեցաւ՝ պիտի ըսէի՝ դիցաբանական ըմբի մը վրայ, եթէ փոփոխութիւնը եղած չ'ըլլար քրիստոնէական թուականէն ասդին :

Ահարկու իրականութեան առջեւ շուարեցաւ Աւետարանի բարոյականն ալ, եւ հրեշտակային օրհներգը, «Յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն», մնաց բարձրութեանց մէջ օրօրուող եթերային աւաջ մը, որ չ'կրցաւ իջնել աշխարհի վրայ...

Տարին ահա կ'սկսի միշտ Յուսկարով, այսինքն յոյսով ու մաղթանքներով. բայց վերահաս Մարտը չ'ուշանար իր լէզէոններով :

Այս է խրականութիւնը. խաղաղութեան իղծերու եւ ռազմաշունչ կիրքի խառնուրդ մըն է կեանքը, եւ ասոր համար նոյն իսկ թերեւս գեղեցիկ եւ արժէքաւոր :

Գեղեցիկ՝ որովհետեւ, ուրիշ անկիւնէ մը դիտուած ատեն, բարին ու չարին հակամարտութեան հանդէսն է անիկա, ուր ազատութիւնը իր ուժը կ'փորձէ ամէն բայլափոխին իր առջեւ ցցուող արգելքներու դէմ. ու արժէքաւոր՝ վասնզի չ'կայ աւելի երջանիկ զգացում մը քան այն զոր կ'ունենայ սիրտը, ճիգով՝ նոյն իսկ կեանքը արժող դժուարութիւններով առաւելութիւն մը ձևօր բերուած միջոցին :

Այս քմբոնումին առջեւ է որ կ'աղուորնայ կռիւին գաղափարը, առանց աղարտելու. խաղաղութեան սրբութիւնը :

Բայց, ասոր համար, կարելոր է որ մարդիկ կարենան բոլորովին հոգեկան ոլորտի մը մէջ փոխադրել զայն, բանական կամ բարոյական պայքարի մը վերածելով պատերազմին կիրքը :

Պատերազմը, արեան ծարաւով եւ ուրիշին դէմ մղուած ատեն՝ միակ խաղն է, զոր, վերջացած պահուն, երկու կողմերն ալ կորսնցուցած կ'ըլլան արդէն. բայց երբ ժողովուրդ մը կամ անհատ մը ինք իր մէջ եւ զազափարական գետնի վրայ կ'կատարէ զայն, իմացական եւ բարոյական կորովի այն ազնուական կիրառութիւնն է, որուն հետեւանքը փրկարար է անվրէպ :

Խաղաղութիւնը մտածումին խորութիւնն է այն ատեն, ու կռիւր՝ ոգևորուած ջանքը :

Երբ հոգին միանգամայն կրնայ ունենալ կամ իր մէջը յառաջ բերել այդ երկու վիճակները, ա'լ իրենն է ամէն ասպարէզ՝ որ դէպի առաջ եւ դէպի վեր կ'ըացուի:

Ազգերը հզօր եւ անհատները մեծ են, իրք իրենց ներքին կեանքը լի է յառաջդիմութեան եւ բարձրացումի այդպիսի ծգտումներով, երբ նուիրական խաղաղութեան եւ մաքուր կռիւի, Առաքեալին լեզուով՝ «Բարեոք պատերազմ» ի ծրագիրն է որ կ'պատրաստուի հոն ամէն վայրկեան:

Անարիւն պատերազմը . . . այսինքն կենդանի խաղաղութիւնը . . .

Յամր բայց ամուր զնացքով մը մարդկութիւնը իրօք դէպի հոգ կ'տանին արդեօք դժուարին՝ ցից ու դերբուկ այն ճամբաները, զորս կրօնք, փիլիսոփայութիւն, դաստիարակութիւն եւ ընկերվարութիւն կ'կոչենք.

Ոչ որ գիտէ.

Բայց ինչ որ ամէնքս քաջ գիտենք՝ սա է թէ անսովոր համեմատութեամբ հետզհետէ կ'աճի թիւը անոնց, որոնց մէջ կ'ապրի « համերաշխութեամբ եւ արդարութեամբ լի թագաւորութեան մը երազը » .

Դիցաք անութեան օրինակը փոխ առնելով, յորմէ հետէ տարին Յունվարով կ'սկսի, միշտ կ'ըազմանայ Յանոսի փակուած մեհեանին երկրպագուներուն բանակը.

Այո՛, ժամանակին նշանն է այս. ու աննշան չէ սփոփանքը զոր անիկա կուտայ մեր սիրտերուն:

ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԸՄԲՌԵՆՈՒՄԸ

(Ծննդեան պահոց մէջի կիրակի)

(Դուկ. ԻԲ. 24 — 30)

Անհուն է տարբերութիւնը ըմբռնումներուն,
զորս Աշխարհն ու Բարոյականը ունին իշ-
խանութեան մասին :

Առաջինին համար երկիւղն է անոր խարխիւը,
ու մեծութիւնը տիրապետողին դիրքին մէջ կը փայլի .
հոն մարդիկ պատուադիր եւ շողոմարար տիտղոսներ
կը շուայլեն անոնց որ իրենց հրամայելու ոյժն ունին :

Այսպէս չէ եւ պէտք չէ լինի բարոյականի ոլոր-
տին՝ Աւետարանի մտատիպարէն առաջնորդուած կեան-
քին մէջ :

Հոս մեծութիւնը ո՛չ թէ դիրք մըն է, այլ գործ
մը՝ պաշտօն մը, որ պարտաւորութեանց ծանր բեռն
ունի իրեն հետ :

Իսկապէս նա՛ է մեծը, որ կրնայ իր ստորադաս-
եալներուն ամէնէն՝ խոնարհագոյնէն ալ յետնեալ նկա-

տել ինքզինքը, եւ խորհիլ թէ բուն մեծերն են անոնք,
խոնարհները, դժբախտները, որոնց ծառայելն ու նուիր-
ուիլը գերազանց պարտքն է սրտի եւ գաղափարի տէր
մարդուն :

Վաղանցուկ է ամէն իշխանութիւն, որ մարդկո-
րէն նկատումներէ կը ծնի. բարոյական ազդեցութիւն-
ներով ուժաւորուած իշխանութիւնն է միայն հզօր եւ
յաւէրժական. այն՝ որ սէրէն կ'ընդունի իր պատգամը :

ԱՆՄԵՐԺԵԼԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՐ

(Ս. Իննդկան տօնին)

Քրիստոսի ըմբռնունը առաջին վայրկեանէն իսկ պէտք
է մարդուն մէջ ծնի ոչ թէ իբրեւ զգացում մը, այլ իբ-
րեւ տրամաբան սկզբունք մը.

« Ո՛ր է որ ծնանն արքայ... (Մատթ. Բ. 2)

« Ո՛ր ծնանիցի Քրիստոս... » (Մատթ. Բ. 4)

1. Մոգերուն եւ Հերովդէսի հարցումներուն ընու-
թիւնը :— Մէկը անկեղծ հարցասիրութիւնն է, միւսը
չարամիտ հետաքրքրութիւնը :

2. Անխարդախ գիտութիւնը Յիսուսի մէջ կը տես-
նէ, իբրեւ ամէնէն ընտրող գիծն անոր նկարագրին, ա-
մէնէն առաջ անոր թագաւորական ստորագելիքը, ա-
նոր տիրական ազդուութիւնը :

3. Քրիստոսի գաղափարը զօրութիւն մըն է, որ
բարոյական թագաւորութեան մէջ կը գահակալէ. ըզ-
գացում չէ ան, այլ սկզբունք մը :

4. Ո՛ւր որ կը բազմի իր գահը, հոն հզօր կեանքի մը արդիւնքները կը յայտնագործուին շարունակ: Քրիստոնէական կեանքի բոլոր տկարութիւնները ամէնքն ալ հետեւանքն են այն մերժողական վերաբերմունքին, զոր մարդիկ առ հասարակ ցոյց կուտան Քրիստոսի թագաւորութեան գաղափարին հանդէպ:

5. Անոնք որ Յիսուսի մէջ կը ցունեն զերազանցապէս բարի եւ իմաստուն մարդու մը զմայելի տիպարը միայն, պարզապէս կ'աղարտեն անոր բարձրօրէն հրաշալի դէմքը. անոր մէջ կայ նուաճող ազդուութեան մը հրամայական ոյժը, որ կը թագաւորէ սրբտեղուն վրայ, եւ կը գերէ հոգիները, որ կը խօսի եւ կը պատգամէ:

6. « Թագաւոր ծնած » Քրիստոսը անգամ մը միայն ծնաւ պատմութեան մէջ. բայց անիկա ամէն օր կրնայ ծնիլ մարդկութեան բարոյական կեանքին մէջ, եթէ գտնէ մտորի մը բարի եւ խաղաղ մթնոլորտը:

7. Եւ ո՛ւր որ ծնի այդպէս, հոն կեանքը կ'զգենու այն սրբարար զօրութիւնը, որ կը մաքրէ անոր գռեհիկ եւ անարժան կողմերը, եւ կ'ազնուացնէ ամէն ինչ, պատճառ թէ արդիւնք, ու նոյն ատեն կը ներշնչէ անձնուրաց նուիրումի ոգին, որ գաղտնիքն է ճշմարիտ ծառայութեան:

8. Բայց ո՛ւր որ չի գահակալեր ան, կեանքի ընթացքը հետզհետէ անկումէ անկում կը գահավիժի. մինչեւ ի վերջոյ կ'անյայտանայ վերջնական կորուստի մէջ:

9. թագաւոր ծնաւ անիկա, ու « թագաւոր » մեռաւ պատմութեան մէջ, մտորէն մինչեւ կախաղանը. բայց պէտք է ապրի իսկապէս ԹԱԳԱՒՈՐ մեր քարոյական կեանքին մէջ: Իր իշխանութիւնը պէտք է լինի ամէնէն անվիճելի. իր սէրը պէտք է լինի մեր օրէնքը, իր խաղաղութիւնը մեր պատգամը, իր « արքայութիւն » ը եւ « կամք » ը մեր երջանկութիւնը:

A 57056

ՀԱՒԱՏՔԸ ԱՂԲԻԻՐ ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ

(2. Որ նշնդեան)

(Յովհ. ժա. 1—46)

Կեանքը վիշտն իսկ է, ու մահը՝ ամէնէն անողոր իրականութիւնը. քայց այս մտածումը պէտք չէ սարսափ ազդէ ոչ ոքի. զի վիշտն ու մահն են որ կեանքին կուտան անոր իմաստն ու արժէքը:

Լաւագոյն դաստիարակն է վիշտը, որ կը ջրդեղէ կամքին մետաղը, քաջ կ'ընէ զմեզ տառապանքին մէջ, ու լուրջ՝ փորձութեանց դէմ: Իսկ մահուան հայեցողութիւնը կը լուսաւորէ կեանքին խորհուրդը, զգացնելով մեզի թէ ո՛րքան անցաւոր է ան, եւ ցոյց տալով նոյն ատեն թէ ո՛րն է անանցականը:

Անոնք որ այս ըմբռնումն ունին կեանքի ու մահուան մասին, իրենց հոգւոյն խորն ունին արդէն զօրութիւնը հաւատքին, որ մղիչ ոյժն է գերագոյն դիւցազնութեան:

Ո՛ւր որ անոր սերմը կրնայ գտնել քիչ մը հող՝

բողբոջեցնելու համար Յոյսին ծաղիկը, անապաւէն էակի մը սիրտը լինի այն կամ անպատասպար հիւղի մը յարկը, հոն Աստուծոյ սիրոյն հետ կ'արմատանայ հզօր համոզում մը թէ ինչ որ բարի է եւ ազնիւ՝ ան չի մեռնիր քնաւ :

Սուգը ի զուր իր թախիծը կը ներարկէ այդպիսի սիրտի մը խորը, դագաղն ի զուր իրեն հետ մահուան աւարը դուրս կը բերէ այդ յարկէն. սփոփանքին երջանկութիւնը հոն անոնց մէջ է միշտ. զի Հաւատքին զօրութիւնը մահուան խաւարը անմահութեան խորհուրդովը կը լուսաւորէ հոն :

Երանի՜ անոնց, որոնք կը հաւատան, կ'արենալու համար տեսնել Աստուծոյ այդ փառքը :

ԱՆՈՒՆԻՆ ՀՄԱՅՔՐ

(Ութօրէր Ծննդեան)

(Դուկ. Բ. 21)

Ո՛չ թէ անունը՝ անծր, այլ ա՛նձն է որ կը փառաւորէ անունը. հակառակին մտածութիւնը անհեթեթութիւն մը պիտի ըլլար :

Ու անուններ կան պատմութեան մէջ, որոնք հոմանիշ են փառքի բարձրագոյն եւ ազնուագոյն իմացումին. ամէնէն զեղեցիկին՝ որուն կրնայ երբեք տենչալ սրբութեամբ սնած սիրտ մը :

Անոնք, հեռու՝ պայմանադրական յորջորջումներ ըլլալէ, գերազանց արժէքներու իմաստը արտափայլող պատկերներ են այլեւս. սրտառուի խորհրդանշաններ, բառի մը մէջ խտացած պատմութիւն մը ամբողջ, ուր ստոյգ մեծութեան եւ իրական առաքինութիւններուն շողն ու շնորհը կը պահարանուին :

Ո՛րքան ստուար լինի այդպիսի անուններուն թիւը ժողովուրդի մը պատմութեան պատկերասրահին մէջ, ա՛յնքան սեռն ու սերտ կ'ըլլայ այդ ժողովուրդին ձգտումը դէպի փառաւոր կոչումի մը բարձրութիւնը :

Ու այդ անուններուն ներկայացուցած անձերը
ա՛յնքան աւելի ճշմարտապէս կը լինին իսկական ար-
ժանիքի տէր մարդիկ, որքան աւելի իրենց՝ կեանքը
լուսաւորած է ցոլքովը կեանքին Անոր՝ որուն անունին
աստուածային հմայքը կը մնայ յաւիտենական թովքը
մարդկային հոգիին :

ԿՈՉՈՒՄԻՆ ԶԳԱՅՈՒՄԸ

(Ա. Կիրակի զինի նշնական)

(Ղուկ. Գ. 16—30)

Ո՛վ որ չզգար թէ ինքը կանչուած է ծառայութեան մը, պիտի չ'կրնայ զանազանել իր կեանքը աննպատակ իրերու ոչնչութենէն :

Դաստիարակութեան եւ բարոյականին մեծագոյն պարտականութիւններէն մին է մարդուն մէջ լուսաւորել եւ մշակել կոչումին զգացումը, եւ խիւամուտընել զայն նպատակին՝ որուն սահմանած է զինքը գերագոյն իմաստութիւնը :

Օժտուած հոգիներուն յատկանիշն է իրենց կոչումին հանապազորդ մտազբաւումը :

Այն օրէն մանաւանդ, ուր կեանքին իմաստը ա՛լ պարզուած հասկցողութիւն մըն է իրենց համար, կոչումին զիտակցութիւնը անդիմադրելի հրայրք մըն է անոնց սրտին մէջ. ու առիթի՛ մը միայն կ'սպասէ, յայտարարուելու համար :

Ի՛նչ բախտ, եթէ այդ առիթը կը տրուի անոնց՝ զիրենք իրենց ցեղին հոգւոյն հետ հաղորդակցութեան

մէջ դնող բոպէի մը զգայութենէն կամ մտազբաւու-
մէն, կրօնական պատգամի մը կամ հոգեբանական
պատկերի մը ներգործութենէն : — Այդ վայրկեանէն,
ա՛լ հանրութեան մարդն է ան. գաղափարական գոր-
ծիչը, որ իր սրտին մէջ կը կարդայ իր ժողովուրդին
կարիքները, եւ որուն խղճին խորը, Աստուծոյ ձայնին
մէջէն, իր ցեղին հոգին է որ կ'աղաղակէ : Իր խօսքը
հրամանակարգ վճիռն է, որուն առջեւ զմայլանքով
եւ պատկառանքով կը խոնարհին ամէնքը :

Ստոյգ է թէ գռեհիկ նկատումներ, որոնք իր
կեանքին դէմ իսկ դաւադրող ոճրագործ կիրքերու կը
փոխուին երբեմն, կ'ամպոտեն մերթ ընդ մերթ իր
համոզումներուն երկինքը, բայց ան իր սկզբունքնե-
րուն անկեղծութեամբ արիացած եւ իր իտէալին
միայն ակնկառոյց մարդուն անվեհեր զնացքով կը
շարունակէ իր ճամբան, իր անծին եւ նկարագրին
պատկառանքովը զինաթափ ընելով իր շուրջը վրժա-
ցող ամբոխը :

Կրնան գործել անոնք միայն որոնց մէջ չէ մեռած
կոչումին զգացումը :

ԵՐԵՔ ՍԿՋՐՈՒՆՔՆԵՐ

(Բ. Կիրակի զկնի նննդեան)

(Յովհ. Գ. 13 — 20)

Որպէս զի կարելի ըլլայ թափանցել հոգեւոր նշմարութեանց իմաստին, անհրաժեշտ է որ կարենանք մեր սիրտը լուսաւորել նախ Աստուծոյ մտածումովը, որ հիմն ու աղբիւրն է հոգեւոր կեանքին :

Անգամ մը որ կը կատարուի այդ, ա'լ դժուար չըլլար ըմբռնել թէ հետեւեալ երեք սկզբունքներուն վրայ է որ կը հաստատուի նոյն այդ նշմարութիւններով քարոզուած կեանքին կառուցուածքը :

Ա.— Ո՛չ թէ հեշտ պայմաններու, այլ տաժանքին ճամբա'ն է որ կը տանի մարդը կատարեալ կեանքի բարձրութեան. իսկ կարենալու համար կտրել անցնիլ այդ ճամբան, հարկ է զօրանալ անկեղծ հաւատքի ներշնչումներով :

Բ.— Կոյր դիպուածը չէ՛ որ ստեղծեց աշխարհը, այլ Աստուծոյ սէրը, որ շարունակ կը գործէ մարդ-

կային ճակատագրին հետ առնչութիւն ունեցող ամէն եղելութեան մէջ:

Մարդուն համար, իր գոյութեան դժպիի վայր-կեաններուն մէջ մանաւանդ, ո՞րքան սրտապնդիչ է այս մտածումը:

Ունայնութեան չէ որ կը ծգտի մեր խորհուրդը, այլ յաւիտենականութեան: Բայց աշխարհը այն հանդիսարանն է, ուր մարդս իր կեանքովը պիտի ցուցնէ թէ այդ երկուքէն ո՞րն է իր արժանի հատուցումը:

Գ.— Հատուցումը, արդարութեան վճռական դատաստանը, այս աշխարհի մէջ ու մեր ծեռքով նոյն իսկ կ'սկսի կատարուիլ: Մարդիկ ճշմարտութեան հանդէպ իրենց ունեցած վերաբերմունքով կը տնօրինեն իրենց վերջին ճակատագիրը, — Անոնք որ ունին Հաւատք, ճշմարտութեան այս զգայարանը, կրնան իրենց հոգիին մէջ ընդունիլ լոյսը, որ պայմանն է անոր կեանքին. իսկ անոնք որ չունին զայն, անվրէպ որսն են խաւարին, որ մահն իսկ է:

Յաւիտենական փրկութիւնն ու կորուստը այս կեանքէն նոյն իսկ կ'սկսին իրականանալ:

ՅԱԶՈՂՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԶԱՆՅ ՊԱՅՄԱՆՐ

(Բարեկենդան Առաջադրաց)

(Յովհ. Զ. 15 — 21)

Աշխարհի առօրեայ ընթացքին վրայ վարկապարզի բայց անկեղծ անդրադարձութիւն մը բաւական պիտի ըլլայ համոզելու համար զմեզ թէ կեանքի ծախողուածներուն մեծագոյն մասը հետեւանք են տխուր իրողութեան մը, ուր նիւթապաշտ նկատումներ կը փտարեն յաճախ մարդուն սրտէն Աստուծոյ մտածումը:

Այդ մեծ գորութենէն դատարկուած հոգին կը նմանի նաւակին ուր չկայ ոչ մէկ բեռնաւորող ծանրութիւն, որ չունի ուղղիչ ոյժ, անդեկ՝ անառազաստ, խաղալիկն է հովին ու ծովին քմահաճոյքներուն:

Դէպքերու յորձանքը՝ կիրքերու մրրիկը մինչ կը տարուբերեն մեր էութիւնը, մենք կը խորհինք միայն անդունդներուն՝ որոնք մեր ներքեւ կը խորանան եւ ո՛չ լնաւ երկինքին՝ որ մեր վերեւ կը հովանանայ:

Ու փոխանակ յոյսին, ահն ու սարսափը միայն կը լեցնեն մեր սիրտը:

Մեր ներքինը անդոհող այդ ամբոխումներուն մի-
ջոցին, սակայն, եթէ բարի ճիգ մը պատուէ գէթ ըռպէ
մը տարակոյսին ամպը, անոր հտին ցուցնելու համար
մեզի անքուն Բարութեան մը աչքը, գերազոյն խրա-
խոյսի ծայնը յանկարծ պիտի հնչէ մեր սրտին խորը.
մեր բազուկները նորէն պիտի երկարին այն ատեն
դէպի նա՝ զոր մերժած էինք, ու Աստուծոյ խոկումը,
աղբիւր խաղաղութեան, կորսուած յաջողութիւններու
ճամբան իսկոյն պիտի ցուցնէ մեզի:

ՀՈԳԻԻՆ ՍՆՈՒՆԴՐ

(Դ. Կիրակի զկնի նճնգեան)

(Յովհ. Զ. 22 — 37)

րաշքը կրօնքին փաստը չէ բնաւ, այլ անոր զարդը: Կրօնք մը որ օժտուած է ներոյժ բարոյականով եւ սակայն աղքատ է հրաշալիքին գանձերէն, ոչինչ կը կորսնցնէ իր հոգեկան հարստութեանէն: — Հրաշքներ, առ առաւելն, հաւատքին պատկերազարդութիւնն են. ու իրենց ամբողջ արժէքը կը կայանայ բարձրագոյն նշմարտութիւնները շօշափելի պարզութեան մը վերածելուն մէջ:

Անոնք որ հրաշքին զգայական տպաւորութեա՛ն միայն կ'ենթարկուին, առանց խորանալու անոր իմաստին մէջ, կը կառչին պատկերին, մոռնալով խորհուրդը:

Այսպէս, հարցերու հրաշալի բազմացման պատմութիւնը, որ զուգականն է անապատի երկնատեղաց մանանայի մասին Հին Կտակարանի մէջ աւանդուածին, հետու՝ զմեզ մտազբաւելէ մարմի՛նը միայն սրնուցանող կորստական հացին հարցովը, ընդհակառակն պէտք է մեր միտքը առաջնորդէ հայեցողու-

Թեանը հոգին կերակրող յաւիտենական այն հացին,
որ հաւատքն իսկ է :

Հարկ է գիտնալ սակայն թէ, Քրիստոնէական ըմ-
բռնումին մէջ, հաւատքը վարդապետութեան մը մասին
կամ տեսական ճշմարտութեան մը հանդէպ զգաց-
ուած իմացական յարումի մը վիճակը չէ, այլ անձ-
նաւորական միացումը կրօնքին առարկային, այսինքն
Աստուծոյ հետ, այնպիսի կերպով մը, որ Աստուծոյ
եւ մարդուն էութիւնները գոյացապէս միանան իրա-
րու, եւ խառնուին իրարու հետ, ինչպէս ֆիզիքական
կարգին մէջ կերակուրը եւ զայն ընդունող մարմինը
իւրացումի գործողութեամբ կը սուզուին իրարու մէջ :

Այդ իմաստով է որ Քրիստոս հացն է կեանքին,
յաւիտենական սնունդը հոգիին. ու կ'ապրի նա որ կը
հաւատայ, այսինքն կրնայ ճաշակել զնա, ապրելով
անոր մէջ ու անոր կեանքովը :

Հաւատքի կեանքն է հոգիին սնունդը :

ԱԶՆՈՒ ԱԳՈՅՆ ԲՆԱԶԴԸ

(Տեառնդատաջ)

(Ղուկ. Բ. 21 — 52)

Ինչպէս ծաղիկը արեւին կը բանայ իր բաժակը, նոյնպէս մանկան հոգին իր առաջին թրուիչքը կ'առնու Աստուծոյ զգացումովը, որ անոր ամէնէն խոր եւ ընդակից բնագդն է:

Անոյշ խօսք մը, խորհրդաւոր պատկեր մը կամ արարողութեան մը սրտագրաւ ազդումը երբ օր մը անոր մէջ կ'արթնցնեն այդ բնագդը, անոր մէջ կը գոյաւորի զիտակցութեան պայծառ վիճակ մը, որ նշգրիտ դատումի՝ համարձակ արտայայտութեան եւ անմեղ իմաստութեան մը շնորհը յանկարծ երեւան կը բերէ անոր մէջ:

Ծնողքն ու դաստիարակը պարտին ուշադիր հոգածութեամբ հետեւիլ մանուկին մէջ սկսած հոգեկան կեանքի այդ բողբոջումին, եւ հսկել որ ո՛րեւէ յուր ազդեցութիւններ չխամբեցնեն զայն իր սկզբնաւորումին մէջ իսկ:

Իմացականութեան եւ բարոյական զգացողու-

թեան առաջին քթթումն է այն. պէտք է ողջունել զայն լուրջ գորովանքով:

Պէտք է առարկայ ընել զայն զթօսական խնդամտութեանց, այլ ջանալ՝ անոր մէջ կարդալու օրհնուած ապագայի մը խորհրդաւոր ազդարարութիւնը, եւ յարգալից սիրով վերաբերուիլ իրեն:

Մարդուն կեանքին մէջ իրականացած բարոյական այսինքն ստոյգ մեծութիւնները անոնք են, որոնք, թէեւ խորհրդածուած աշխատութեան մը գործ, բնածին ընդունակութեանց կամ շնորհներուն վրայ կը կանգնին: Այդ շնորհներուն ամէնէն գողտրիկն ու սուրբը, հոգիին ազնուագոյն բնազդը, Աստուծոյ զգացումն է:

Անոր վրայ հաստատուած կեանքը լի է յարաճուն իմաստութեան մը խորհուրդովը եւ բարելից փիլիքականի մը պարգեւներովը:

Աստուծոյ եւ մարդոց հաւասարապէս սիրելի անծին կեանքն է ան:

ԱՆՍՈՒՏ ՀԱԻԱՏՔԸ

(Ե. Կիր. զկնի նննդեան)

(Յովհ. Է. 37—52)

Անբացատրելի է տաժանքը, որմէ ինքզինքը շրջապատուած կ'զգայ միշտ գաղափարական գործիչը: — Փոխանակ սիրոյ, իր վարձքն են միշտ՝ մէկ կողմէն կոյր ատելութեան ոգին, որ ամէն վայրկեան իր սպառնալիքին թունաւոր տէգը կ'ուղղէ անոր սրտին, եւ միւս կողմէ՝ գաղջ վերաբերմունքի եւ անապահով յարումի մը զգացումը միայն, որ սակայն կարծես ստէպ աւելի համ կ'առնու ինուրբ եւ դիւրաբեկ հարցերէ:

Առ հասարակ, ստորին դասակարգերը, «խաժամութ ամբոխ»ն է որ կ'ենթարկուի անոր, առանց սակայն կարենալ բարձրանալու իր համոզումներուն մակարդակին. մինչդեռ բարձրագոյն դասակարգը, հազուադէպ բացառութիւններով, որոնց վրայ կարելի չէ յոյս դնել, միշտ աւելի կը կարծրանայ իր չարամիտ հակամարտութեան մէջ:

Իր ժամանակակիցներուն եւ մերձաւորներուն այս

Ժխտական կեցուածքը, անկարող՝ սակայն՝ վհատութեան ոգին ներարկելու իրեն, ընդհակառակը աւելի կը պայծառացնէ անոր մէջ սկզբունքի մարդուն հայեցողութիւնը:

Իր ջահակրած գաղափարին ջերմ հաւատաւոր, ակնկառոյց՝ ապագային, ուր կ'զգայ թէ իր գործին հոգին աննահանջելի ծաւալումի մը բռնկումովը պիտի հրդեհէ սիրտերը, հո՛ն կը տեսնէ անիկա իր մտատիպարին իրական փառաւորումը:

Ան կը տեսնէ նոյն ատեն թէ, Ժամանակի հեռաւորութեան մէջ, իր եւ իր գործին հոգիէն սերած այդ սիրտերը կը լինին գետահոսող աղբիւրներ անսպառ ներշնչումներու, որոնք նոր կենսանիւթի մը կորովը կը տարածեն ամէնէն թմրած էութիւններուն մէջ:

Ու կենդանի հաւատքէ մը միայն ծնած այդ հեռապատկերը ինք կը նկատէ անսուտ հաւաստիք մը, որ իր համոզումներուն անմահութեան մտածումովը կը զօրացնէ զինքը:

ԸՆԵԼ ԵՒ ՈՉ ԹԷ ՅՈՒՅՆԵԼ

(Բուն Բարեկենդան)

(Մատթ. 2. 1—21)

Քթութեան որ եւ է արարք պէտք չէ նկատուի պատճառ. ինքնապարծութեան. զի գործը, պարտականութիւն մը ըլլալէ աւելի, պարտք մըն է յանախ, բառին նիւթական առումովը. որ առ նուազն, կը փոխարինէ գործուած անիրաւութիւններ: Ու երջանկութիւնը աւելի տոռոզի՜նն է քան ստացողինը. վասնզի բարերարը ի՛նքն է որ կը բարերարուի, երբ բարերարեալը կ'ընդունի երեն եղած բարերարութիւնը:

Զգայուն սիրտը պարտք հատուցած եւ պարտականութիւն կատարած ըլլալու գոհունակութենէն աւելի գերազանց վարձք մը չկրնար բաղձալ ուրեմն:

2. Հակիրճ, պարզ, խորիմաստ եւ սրտաբուխ.— ա՛յս պէտք է ըլլայ յատկանիշը մարդուն Աստուծոյ հետ ունեցած մտածական առնչութեան, որ աղօթքն է: Հարկ է որ ան ըլլայ ո՛չ թէ յայտարարութիւն մեր կարիքներուն, որոնց գիտակ կը ճանչնանք իր իմաս-

տութիւնը, այլ խոստովանութիւնը իր հայրութեան՝ որ կը խորհրդանշէ համամարդկային եղբայրութեան գաղափարը, իր էութեան՝ որ սրբութիւնն է ինքնին, իր թագաւորութեան, որ խաղաղութիւնն է, իր կամքին՝ որ տիեզերքին օրէնքն է, իր օրհնութեան՝ որ մոռացումն է մարդկային թերութիւններուն, իր յաւիտենական բարութեան՝ որուն մէջ կը ծրագրուի մեր փրկութիւնը :

3. Ինչպէս բարեգործութիւնը, նոյնպէս բարեպաշտութիւնը պէտք կ'ատարուի անաղմուկ պարզութեան մէջ, պոռոտ ձեւապաշտութիւնը հակառակ է ողջախոհութեան ոգիին, որո՞վ միշտ պարտի ներշնչուիլ հաւատքի մարդը իր բոլոր գործառնութեանց մէջ :

4. Բոլոր նիւթական ինչքերը կորստական են. մասնաւոր պատճառներ կամ ժամանակը կը ջնջեն զանոնք արագօրէն կամ յամրաբար. չարժեք մտազբաղուիլ անոնց հոգովը : Տեւական են մի միայն հոգեւոր գանձերը, բարոյական առաւելութիւնները. այնքան աւելի բարձր կ'ըլլայ կեանքի մը արժէքը, որքան աւելի անոնցմով հարուստ ըլլայ ան :

« Ըլլալ եւ ոչ թէ երեւիլ. ընել եւ ոչ թէ ցուցնել » . — այս պէտք է ըլլայ սրտին կանոնը՝ մարդոց հանդէպ գործի եւ Աստուծոյ հանդէպ սիրոյ մեր բարոյական ու կրօնական պարտականութեանց կատարման միջոցին մանաւանդ :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՀԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Բ. Կիր. Մեծ Պահոց)

(Մատթ. ե. 17 — 48)

 Ջնջելու միտումը տհասութեան կամ անկանոնութեան գործ է. մանուկը, յիմարը եւ գինո՛վը աւելի քանդելու հակումն ունին. այսպիսի տկարամտութենէ մը կը բղխի նաեւ հնութեան հանդէպ յարգանքի պակասը :

Ամէն ինչ որ գոյութիւն ունի, իրաւունք ունի կեանքի. վասնզի նպատակի մը համար ստեղծուած է. պէտք է գտնել այդ նպատակը, եւ անո՛ր ուղղել զայն, եթէ շեղած է անկէց : Իրերու գոյութեան եւ էականերու կեանքին վերաբերմամբ յարգանքը մարդուն ամէնէն տարրական պարտականութիւններէն է :

Այդ յարգանքը ա՛յնքան աւելի մեծ պէտք է ըլլայ, որքան մեծ է իրին կամ էակին բարոյական նշանակութիւնը : Իրի մը կամ գործի մը իմաստը ըմբռնելու համար պէտք է զայն վերածել իր բարոյական արժէքին : Հին կարգերու, հին բարբերու, օրէնքներու, աւանդութիւններու, կրօնքներու արժէքը այդ կերպով

միայն հնար է կշռել: «Նախապաշարում» ներու դէմ կռուելու անպայման թիզը շատ անգամ ամէնէն անծկամիտ նախապաշարումին կը տանի մարդը:

Ճշմարիտ ողջմտութիւնը, արդարեւ, «Մի՛ սպանաներ»ին մէջ՝ միեւնոյն ատեն բարոյական ոճրագործութեան, «Մի՛ շնար»ին մէջ՝ սրտի անբարոյականութեան, «Մի՛ երդնուր»ին մէջ՝ ներքին կեղծիքին արգելքը կը տեսնէ. «ակն ընդ ական»ի պատուէրին մէջ՝ սիրոյ վրէժին գերազանցութիւնը, եւ «Թշնամին ատել» ու հրամանին ի հեծուկա՝ զայն սիրով նուաճելու սկզբունքին վեհութիւնը կը մատնանշէ: Ու ասիկա բարոյական ճարտարապետութիւնն է ինքնին:

Որքա՞ն պէտք ունինք այդ ոգիին, կարենալու համար ըմբռնել մեր կրօնական եւ եկեղեցական կեանքին ու կարգերուն ինչ ինչ կողմերը, կարենալու համար բարոյական իմաստներ գտնել նախածնողաց անկումի պատկերին կամ պահեցողութեան պատուէրին մէջ:

Ոչինչ ջնջելու եւ ամէն ինչ լրացնելու եւ կատարելագործելու, հնութեան կարգերուն եւ օրէնքներուն դէմ «մտքի նորոգութեամբ» նորոգուելու իղծն ու կամքը միայն կրնան տանիլ զմեզ չարը բարիով յաղթահարելու, ընկերը իբրեւ իր անծր սիրելու, օրինաց լրումը սիրոյ մէջ տեսնելու, այսինքն կեանքի սկզբունքը իր բուն էութեանը մէջ գործադրելու, կեանքը կատարելագործելու եւ կեանքով կատարելագործուելու վախճանին:

ԵՐԵՔ ՊԱՏԿԵՐ ՄԷԿ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԷՋ

(Կիրակի Անտուսկին)

(Դուկ. Ժե. 1 — 32)

Ինկած հրեշտակ մըն է մարդ, որ միշտ երկինքը կ'երազէ. անոր հոգիին մէջ միշտ նշոյլներ կան, որոնք ցուքեր են գերաշխարհիկ պայծառութեանց. զգացումներ՝ որոնք անեղծանելի ժառանգութեան մը մնացորդներն են իր մէջ: Մին՝ այդ պայծառ զգացումներէն, որոնք մարդուն բարոյական մեծութիւնը կը կազմեն, փրկութեան իղձն է ինքնին:

Մարդս կ'ապրի իբրեւ մարդ, իբր պատկեր եւ նկարագիր Աստուծոյ էութեան, ա'յնքան ատեն միայն, ցորչափ կենդանի է իր մէջ այդ իղձը: Անոր ջնջումին պահը՝ պահն է մարդուս բարոյական մահուան. վասնզի աղբիւրն է ան յոյսին, որ նախերգանքն է հաւատքին: Եւ ո՛վ որ անընդունակ է յոյսի, եւ անկարող՝ հաւատալու, մեռած է բարոյապէս:

Այդ իղձը, իր էութեանը մէջ, հետեւանքն է սակայն մարդուն իր անձին մասին տածած լուսաւոր զգացումի մը, այն գաղափարին՝ թէ ինքը կորսուելու

սահմանուած չէ բնաւ, թէ Աստուծոյ համար անգին արժէք մըն է ինքը, հոգածութեան առարկայ՝ խանդաղատելի էակ մը, արժանի սիրոյ ամէնէն անայլայլ գորովանքին, զոր մարդկային լեզուն հազիւ կրնայ արտայայտել ծնողական սրտի պատկերովը :

Ո՛վ որ իր սրտին խորը գէթ անգամ մը ունեցած է այս մտածումին քաղցրութիւնը, իր ամէնէն մեղաւոր թարթափանքներուն մէջ ան պիտի զգայ օր մը կարօտը մաքուր վայելքներուն — ինչպէս մոլորած ոչխարը սրինգի անուշ ձայնին — եւ պիտի խորհի վերադարձի կարելիութիւններուն վրայ. ինկած բարբի ամէնէն մութ խաւարին մէջ ան անգամ մը անպատճառ պիտի շողացնէ անկեղծ շնորհի մը փայլը — ինչպէս աղբիւսներու մէջ կորսուած ոսկեղբամը՝ իր պատկերին տիպը — ու պիտի խորհի իր ազնուական ծագումին վրայ. իր կեանքի ամէնէն ցոփ ու շուայտ տարուբերումներուն միջոցին պիտի տեսնէ յանկարծ իր խղճին խորը ծաթած լոյսի մը շողը — ինչպէս հօր մը արցունքէն ծիածանուած արգահատանքի ժպիտը — ու պիտի զգայ զղջումին սրբութիւնը :

Ու այս ամէնը աւելի քան աւելի պիտի զօրացնեն իր մէջ փրկութեան իղծը, ապահովելով զայն երջանիկ այն վստահութեամբը թէ մոլութեանց բաւիղին մէջ ինկած մարդն ալ, ոչ նուազ քան առաքինիները, կը պատկանի Աստուծոյ, որ կ'ուրախանայ մոլորած հոգիներուն դարձին վրայ, անհունապէս աւելի քան մարդիկ՝ իրենց կորսնցուցած սիրելի մէկ իրին վերագտումին վրայ :

ՀԱՅԻՆ ՈՒ ՊԱՏԻԻՒՆ ԿՈՒԻՒՐ

(Կիրակի Տնտեսին)

(Դուկ. ԺԶ. 1 — 31)

Մարմին եւ հոգի, շահ եւ բարոյական, դրամ եւ նկարագիր :

Ո՞վ չէ ունեցած ասոնց ընդդիմամարտ պայքարին զգացումը, ո՞վ կրնայ ցուցնել անոնց հաւասարակշռութեան միջակէտը :

Ոչ միայն անհատները , այլ նաեւ համայնքները ամենօրեայ զոհերն են այդ երկու իրարընդդէմ կերքերու բաղխումին : Բոլոր ընկերային շարժումներուն՝ բոլոր քաղաքական կռիւներուն խորը շահու եւ պատիւի պատերազմին փոթորիկն է որ կը գոռայ . ու դիւանագիտութիւնը ոչ այլ ինչ է ինքնին, եթէ ոչ այդ երկու ահեղ զգացումները , շահու եւ պատիւի կիրքերը , համաձայնեցնելու համար կրուած ու տարուած աշխատութեանց տաժանելի ճիգը :

Բայց, ինչպէս փոքրիկ բոյսին մէջ՝ աւելի քան հսկայ ծառին մէջ՝ յստակ ամբողջականութեամբ կ'երևի կենսական գործարանաւորութեան պատկերը ,

նոյնպէս մարդ էակին մէջ, աւելի քան մարդկային ընկերութեան մէջ, ուշագրաւ մանրամասնութեամբ կը տեսնուին այդ կռիւին պարագաները:

Տնտեսին առակը այսպիսի «պատկեր» մըն է, որուն մէջ կը տեսադրուին հացի ու պատիւի զգացումներուն կռիւն ու հաշտութիւնը միանգամայն:

Իմաստութիւնը, բարութիւնը եւ կամքը, իրարու հետ լծորդուած, պէտք է կազմեն անձին եւ այլոց փրկութիւնը: Տնտեսը իր խախտած ապագան կը շինէ ուրիշներուն ո՛չ թէ կործանումովը, այլ կանգնումովը: Հարստութիւնը անոր համար միջոց մըն է եւ ոչ թէ նպատակ:

Այս է արդարեւ աւետարանի տնտեսական բարոյականին ոգին եւ ուղղութիւնը. դրամը միշտ միջոց եւ երբեք նպատակ. մարդը ծառայող մըն է լոկ, եւ բնաւ՝ տէր. կեանքն ու բոլոր երկրաւոր ստացութիւնները աստուածային սեփականութիւն են, ու մարշը պաշտօնեայ մըն է միայն անոնց վրայ:

Խնչ պիտի լինէր կեանքը, եթէ դրա՛մն ըլլար անոր նպատակը, ի՞նչ է վիճակը այն կեանքերուն, որոնց մէջ ա՛յդ է իրաց բարոյական դրութիւնը:

Հարստութիւնը մեծ ոյժ մըն է, որ, ինչպէս ամէն ոյժ, եթէ սիրոյ իմաստութեամբ կազմաւորուի եւ բարի զօրութեան մը փոխարկուի, կրնայ ըլլալ աղբիւր մեծագոյն հրաշքներու:

Ա. Ղ. Օ. Թ. Ք

(Կիրակի Դատաւորին)

(Ղուկ. ԺԲ. 1—14)

Աղօթքը ինքնամոխիւած հոգիին սեւեռումն է դէպի ճշմարտութեան զաղաւիարականը. իտէալին խոկումն է ան, իր ինքնաճանաչութեանը մէջ լուսաւորուած հոգիին խօսակցութիւնն է ան Գերագոյնին հետ :

Աղօթող հոգիին համար իտէալը զաղաւիար մը կամ տեսութիւն մը չէ, այլ անծնաւորութիւն մը, որուն հետ կարելի է խօսիլ, կեանք՝ զոր պէտք է ապրիլ :

Բառին ճշտագոյն առումովը, կ'աղօթե՛ նա որ կըրնայ խօսիլ իր կոչումին՝ իր ներշնչումներուն՝ իր յոյսին՝ իր հաւատքին՝ իր պարտականութիւններուն՝ իր խրդմամտներին եւ իր ձգտումներուն հետ, ու այդ ամէնքը խմբել իսեալ կամ Աստուած անունի մը ներքեւ, եւ ապրիլ զայն :

Աղօթքը խօսք մը չէ, այլ խօսակցութիւն մը. « ըսել եւ լսել » . հա՛ւ անոր էութիւնը : Ըսե՛ղ, այսինքն թոյլ տալ որ հոգին կարենայ արտայայտուիլ իր բոլոր անկեղծութեամբը . եւ շե՛ղ, այսինքն դնել հոգին այն-

պիսի վիճակի մը մէջ, ուր կարենայ ան ազդուիլ բար-
ձրագոյն յայտնութիւններէ: Աղօթքը սրտին մէջ վառ-
ուած լոյս մըն է, կարդալու համար գերագոյն իմաս-
տութեան օրէնքը, Աստուծոյ կամքը:

Սիրտը, որպէսզի կարենայ պարպուիլ, պէտք է
գիտնայ բացուիլ.— ահա՛ աղօթքին դերը:

Այս ըմբռնումին վերածուած աղօթքը կեանքն է
ինքնին, ճշմարիտ կեանքը, մարդկային տխեղծութիւն-
ներէն զտուած՝ մաքրուած՝ փառագարդուած, աստ-
ուածային՝ իսկական կեանքը. այն կեանքը, ուր չը
կայ վիշտ, վասնզի մարդ իր հաւատքին արիութեամ-
բը կը յաղթահարէ զայն. ուր չ'համարձակիր մտնել
վհատութիւնը, յոյսին գեղեցկութենէն եւ մեծութենէն
վերջոտնուած, ուր կամքը ամէն օր դիւցազնութիւն կը
հրաշագործէ, սիրոյ անպատում վեհութենէն զօրացած:

Կեանքի փոխարկուած, կամ, ինչ որ նոյն է, կեան-
քին հետ նոյնացած աղօթքը այն յատակն է որուն
վրայ կը կանգնին ուրտի եւ հոգիի մեծութիւնները.
ճշմարտապէս մեծ մարդերն անոնք են, որոնց համար
աղօթքը ձանձրոյթի նիւթ մը չէ, որոնք չեն յոգնիր
իտէալական հայեցողութենէն:

Մարդ կը ծնի իր աշխարհ մտած օրը, բայց ճշ-
մարիտ մարդը կը ծնի այն օրը, ուր աղօթքին փա-
փաքը կը խմորուի իր հոգւոյն խորը. ուր կրնայ, ինչ-
պէս աշակերտները՝ Յիսուսի, ուղղուիլ ճշմարտու-
թեան անձնաւորեալ գաղափարին, եւ ըսել. « ուսո՛՛
մեզ կալ յաղօթս »:

Երջանի՜կ վայրկեան, փրկութեան առաջին երգն
է այն, հոգիին խորէն եղանակուած:

ԻՆՉՊԷՍ ԱՌԱՋ ՆՈՐԴԵԼ

(Կիրակի Դպստեան)

(Մատթ. ԻԲ. 34 — ԻԳ. 39)

Ազգի մը ոյժին եւ բարձրութեան աստիճանա-
չափը պէտք է փնտռել անոր աւելի բարո-
յական քան քաղաքական կազմին մէջ: — Մեծ եւ հը-
զօր են այն ժողովուրդները, որոնց կեանքը իր ոգին
եւ ներշնչումները կ'ստանայ գաղափարական սկըզ-
բունքներէ:

Այն ժողովուրդներուն համար, որոնք վարժուած
են ըմբռնելու իմացական եւ կրօնական արժէքներու
գերազանցութիւնը, իրենց պատմութեան եւ կեանքին
մեծագոյն դէմքերը ո՛չ թէ իրենց ռազմիկներն են, այլ
խորհողները եւ անոնք՝ որոնց սրտի եւ կամքի յատ-
կութիւնները իրերու եւ գաղափարներու բոլորովին
տարբեր կարգի մը կը պատկանին:

Համայնքի մը առաջնորդութեան պաշտօնը կը
պատկանի արդարեւ աւելի՛ անոր մտաւորական դա-
սուն. բայց այս վերջինը այդ գործը կրնայ արդիւնա-
ւորապէս կատարել այնքան ատեն միայն ցորչափ

կրնայ իր ուսուցումները ներդաշնակել բարոյականի հիմնական ճշմարտութեան հետ, եւ, առանց տարուելու համբաւի հրապոյրներէ եւ տիտղոսի տնկերէ, անծնուիրութեան մէջ միայն փնտռել իր փառասիրութիւնը:

Մտաւորականութիւնը աղէտք եւ պատուհաս կը դառնայ իր ցեղին համար այն օրէն, երբ, կո՞յր իր դերին եւ կոչումին, կը մոլորեցնէ հանրային կարծիքը նուիրական եւ արդար սկզբունքներու հայեցողութենէն, անպէտ եւ ունայն ձեւերուն ուղղելու համար զայն. երբ, կազմակերպական կիրքերուն անծնատուր, կը մոռնայ թէ թիւը չէ որ կը շինէ ոյժը, ու իր կորուր կ'սպառէ մարդորսական հետապնդութեանց մէջ. երբ հասարակութեան ծոցին մէջ կը զօրացնէ ազանդամիտ եւ վիճասէր հետաքրքրութեան հոգին եւ խօսքի խուսափողական բանաձեւերու ընտելութիւնը, որուն հետեւանքը կ'ըլլայ փոխադարձ վստահութեան կորուստը. երբ օրէնքին մակերեսային յարգանքին եւ կեղծուած վայելչութեան երեւոյթներուն տակ կը ճզնի վարագուրել կործանած բարոյականի մը զայթակղութիւնները:

Հարկ է որ ներսէն սկսի աճումը. ինչպէս ֆիզիքական կարգին՝ նոյնպէս բարոյականին համար անհրաժեշտ է այս պայմանը: — Անհատներն ու ազգերը երբ իրենց ներքին կեանքին մէջ բարեկարգ եւ ուժեղ չեն, չեն կրնար օգտուիլ ընկերային եւ տիեզերական յառաջդիմութեան բարիքներէն:

Մտաւորական ղեկավարներուն գործը պէտք է ըլլայ նուիրուիլ ներքին բարգաւաճումի աշխատանքին:

Ապա թէ ոչ, ներքնապէս աւերուած՝ բարոյապէս
այլասերուած ազգ մը ի զուր պիտի ոգեկոչէ իր անց-
եալին լաւագոյն յիշատակները . անոր պատմութիւնը,
ա՛յլ գերեզմանական քարացում, ոչինչ պիտի ըսէ իրեն,
կամ, առ առաւելն, հին սխալներու՝ հին ոճիրներու
առհաւական բնագոյններ լոկ պիտի արթնցնէ իր սըր-
տին խորը, այսպէս, տխուր կերպով մը միայն միացնե-
լով անոր անցեալը ներկային հետ...

Երանի՛ այն ժողովուրդին, որ, իր կեանքին ամէ-
նէն յուսահատական եւ ճզնաժամային մէկ թուակա-
նին, կրնայ ծնիլ մտքի ու սրտի ստոյգ արժանիքներով
հզօր հոգիներու հոյլ մը, որ կարենայ ժողովել ցեղին
ոյժին մասունքները, իսպառսպուռ ջնջումէ փրկելու
համար ազգին ապագան:

Ի՞նչ օրհնութիւններու պատճառ պիտի ըլլար այս-
պիսի հրաշք մը:

ԲԱԽՏՈՐՈՇ ՎԱՅՐԿԵԱՆՐ

(Իրադկազարդ)

(Մատթ. Ի. 29 ԻԱ—17)

Մրտազրաւ է հոգեբանական վիճակը, զոր նոր
զաղափարներու երկնած յեղաշրջութիւնը
յառաջ կը բերէ ժողովուրդներու կեանքին մէջ:

Ամբոխը, նախ, խրտչումի վերաբերմունքն է որ
ցոյց կուտայ ամէն բանի հանդէպ՝ որ նորութեան մը
երեւոյթով կը ներկայանայ իրեն. ու աւանդութեանց եւ
հին սովորոյթներու պատնէշին ետեւ ապաստանած,
երկար ատեն կասկածամիտ զգացումներով կը նայի ա-
նոր, իբրեւ իր գոյութեան դէմ դարանակալող վտան-
գի մը:

Օր մը, ուշ կամ կանուխ, աւելի կամ նուազ լուրջ
պատճառէ մը ազդուած, կը զգայ սակայն յանկարծ
ներքին մղում մը՝ անոր մօտենալու, զայն տեսնելու եւ
ընդունելու, ու նախապաշարումի կեղեւանքը, որ կուր-
ցուցեր էր իր հոգիին տեսութիւնը, կը թափի անոր
անդիմադրելի հմայքին առջեւ:

Նոր կեանքի ժամն է որ հնչեց ա'լ. խանդավառու-

Թիւնը, որ չ'ծանցնար տրամաբանութիւն, կը յաջորդէ իսկոյն շղթայագերծուած սիրոյ զեղումին. ու նոր դրութիւնը արքայական փառքի հանդիսաւորութեամբ կը տիրակալէ սիրտերուն վրայ: — Երէկի հեռն ու մախանքը պաշտումի փոխարկուած են արդէն, մինչ հասարակաց զգացումը ցեղին ոգիին վկայութեանը կը դիմէ, ապացուցանելու համար թէ նոր գաղափարներու այս կարգը ո'րքան հարազատօրէն կը համապատասխանէ Յոյսին, որ դարերէ ի վեր կը նշուլէր ազգին մթազնած ճակատագրին վերեւ:

Պատկառանքը համագրաւած է հոգիները, ոչինչ կը թուի խորհիլ տալ կարծիքի երկուութեան մը վրայ. բայց երբ յեղաշրջութեան ալիքը կը հասնի արմատացած շահերու ամրոցին ոտքը, յանկարծ կը պայթի տարակարծութեան ռումբը. ու սարսած՝ դղրդած հին դրութեան յետին պահնորդները իրենց գոյութեան ահագանգը կը լսեցնեն երիտասարդութեան ցնծածայնութեանց ետեւէն:

Ի՞նչ փոյթ սակայն. ա՛յդ իսկ ապացոյց մըն է արդէն թէ գաղափարը վերածուած է գործի, գրաւելով դիմադրութեան վերջին գիծն ալ:

Ու, այն ատեն, գործիչին դէմքը կը ստուերածուի իր գործին յաջողութեան փառքին մէջ:

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ԻՂՁՐ

(Մտածումներ¹ Դոնրացեքի
պատկերին առջեւ)

(Մատթ. ե. 6)

Արդարութիւնը գործադրուած ճշմարտութիւնն է. ինչ որ է վերջինը՝ մտքին համար, նոյնն է առաջինը խղճմտանքին համար: Հանապազորդ սրնունդն է ան, որուն մշտնջենական քաղցն ունին ոչ միայն անհատները, այլ եւ համայնքները, իրենց անծնական եւ հասարակական կեանքին մէջ:

2. Սուրբ կրնայ յաղթութիւններ տանիլ. միտքը կրնայ գերակշռութիւններ շահիլ, բայց արդարութիւնն է որ կ'ընէ բարոյական նուաճումները: Ո՛ւր որ ան կը խօսի, հոն կը լուեն թնդանօթները. ո՛ւր որ ան կը շնչէ, հոն առաքինութիւնները կը ծաղկին:

3. Արդարութիւնը, գործ մը, կամ գործունէութիւն մը ըլլալէ աւելի, հոգեկան վիճակ մը՝ կամքի գործողութիւն մըն է նախ: Համոզում եւ կամք. ասոնք են որ արդարութեան կուտան իր արժէքը: Սովորութեամբ՝ ունակութեամբ կամ պատահաբար գործուա-

ծը չէ Աւետարանին ականարկած արդարութիւնը, այլ այն՝ որուն ըմբռնումն ու որոշումը, փափաքն ու կամքը, իր բառերով «քաղցն ու ծարաւը» ունին մարդիկ:

4. Արդարութիւնը, առանց ոյժի, անկարողութիւն է. եւ ոյժը, առանց արդարութեան, բռնութիւնն է. անհրաժեշտ է երկուքին լծակցութիւնը: — Հին քաղաքակրթութիւնը, Հռոմէական օրէնքին մէջ արտայայտուած, ընկերութեան եւ պետութեանց հիմը կը դաւանէր լոկ արդարութիւնը: Նոր քաղաքակրթութիւնը, քրիստոնէական կեանքով ոգեւորուած, ցոյց տուաւ այդ սկզբունքին թերի կողմը: Աւետարանին փառքը եղաւ հաստատել թէ կայ գերազօր զգացում մը, զգացումներուն ազնուագոյնը, սէրը, որ կը կատարելագործէ՝ կ'իրագործէ եւ կեանքի պահանջներուն համապատշաճ կ'ընէ արդարութիւնը:

Ահա դժբախտ էակ մը, որ ինքն է իսկ պատճառն իր թշուառութեան: Կրնա՞նք սակայն անցնիլ իր մօտէն, ըսելով միայն. «Արդարութիւնը կատարեր է իր գործը». ո՛հ, ո՛չ, սէրը չ'ներեր այդ անոպայ անտաքերութիւնը. անոր կը կարկառէ ան իր ծեռքը, եւ մեր գութին ու խնամքին առարկայ կ'ընէ զայն: Ի՞նչ աւելի գերազանց մեծարանք արդարութեան զգացումին՝ քան սիրոյ այդ արարքը: Պարագաններ կան արդարեւ, յորս արդարութիւնը, առանց սիրոյ, անիրաւութեան հոմանիշ է:

5. «Արդարութիւնը մարդկութեան սանձն է, կ'ըսէր Ոսկեբերան. սէրը՝ անոր մտրակը». վերցուցէ՛ք մին կամ միւսը, ու մարդը կա՛մ կանգ կ'առնու, կա՛մ կը գահավիժի: Սիրտը, միայն արդարութեան խոկու-

մովն առլցուն, ողորկուած քար մըն է, ապառաժի կարծրութեամբ. սիրով ճմլուած՝ մշտահոս աղբիւր մըն է խաղաղութեան եւ երջանկութեան: Սիրով ցանկացուած՝ սիրով գործադրուած՝ սիրով արդիւնաւորուած արդարութիւնն է որ կը պարգեւէ հոգիի երանութիւնը:

6. Այդ օրինակ արդարութեան մը իղձն է, որուն ամէնքս ունինք «քաղցն ու ծարաւ»ը, զոր սակայն չեն կրնար տալ մեզի աշխարհն ու ու կեանքը. — ու մեր միտքն իրաւամբ կ'ուղղուի գերաշխարհիկ այլուրի մը խորհուրդին:

ԱՊԱՅՈՒՑՈՒԱԾ ՀԱՒԱՏՔԸ

(ԶԱՏԻԿ)

« Եանս եւ հաւատաց » (Յովհ. Ի. 9)

Անխակալ նկատումներէ զերծ միտքը քրիստոնէական բարոյականին մէջ պիտի գտնէ կեանքի մէջ փորձարկուած եւ կեանքին բուն իմաստը իրագործելու ծառայող մեծ սկզբունքներուն ստուգութիւնը միայն :

2. Իր ժամանակակիցներէն անո՛նք միայն կրցին հաւատալ Քրիստոսի, որոնք կարողացան անոր Անձին մէջ տեսնել եւ շօշափել աստուածային յայտնութեան ա՛յնպիսի մարմնացում մը, որ համոզուած էին թէ գերիվեր պիտի մնար մահէն :

Անոնց այս համոզումը հիմը եղաւ Քրիստոսի յարութեան մասին իրենց հաւատքին : Պատճառէն արդիւնք մակաբերումի գործ մըն էր իրենց հաւատքը. տեսա՛ծ էին պատճառը, հաւատացին արդիւնքին :

3. Քրիստոնէութեան յաջորդ սերունդները հաւատացին, աւելի յստակ պիտի ըլլար ըսել՝ մենք կը հա-

ւատանք Քրիստոսի Յարութեան, արդիւնքէն պատ-
ճառ վերացումի եզրակացութեամբ: Կը հաւատանք թէ
Քրիստոս կ'ապրի, վասն զի, տեսնելով ամէն օր ար-
դիւնքը հսկայական յեղաշրջութեան, որ Աւետարանի
գործն եղաւ երկրի վրայ, կը խորհինք թէ անմահ սրտի
մը սիրոյն պտո՞ւղը միայն կրնայ ըլլալ մշտաշարժ եւ
մշտանորոգ կեանքի այդ հրաշալի վիճակը:

4. Կը հաւատանք թէ Քրիստոս կ'ապրի, ոչ միայն
վասնզի գիտենք թէ զաղափարը չ'մեռնիր, այլ որով-
հետեւ կը տեսնենք թէ Քրիստոսի ճշմարիտ յարու-
թիւնն է իր Եկեղեցին, անոր կազմակերպած քրիստո-
նէական կեանքը եւ անկէ ծնած տիեզերական քաղա-
քակրթութիւնը:

5. Ինչ որ Քրիստոս, իր ժամանակին, կ'ընէր ան-
ձուկ շրջանակի մը մէջ, Քրիստոնէութիւնը կը կատա-
րէ ընդարձակագոյն դաշտի մը վրայ:

Ինքն « առակօք » կը խօսէր. Քրիստոնէութիւնը
« յայտնապէս » կը քարոզէ:

Ինք գգուեց եւ օրհնեց մանուկները. Քրիստոնէու-
թիւնը իր անսահման խանդաղատանքին առարկան
կ'ընէ մանկութեան ֆիզիզական եւ բարոյական խնամ-
քին գործը:

Ինք բժշկեց հիւանդները. Քրիստոնէութիւնը հի-
ւանդութեան բուժումին եւ ախտերու ջնջումին կը
նուիրէ մարդկային տաղանդին ամբողջ ճիգը եւ գի-
տական ջանադրութեանց բոլոր միջոցները:

Ինք զթաց բախտէն հարուածուած դժբախտին
եւ մեղքէն կործանած անկեալին վրայ. Քրիստոնէու-

թիւնը մարդոց մարմնական եւ հոգեկան թշուառութեանց սփոփանքին համար կը լարէ իր ամբողջ կորովը, կազմակերպուած դրութիւններու եւ հաստատութեանց անվերջ շարքի մը վրայ:

6. Քրիստոսի գործին մշակումն է քրիստոնէական միտքին գործունէութիւնը. ինչպէս ցորենահասկը՝ ցորենահատին, նոյնպէս Քրիստոնէութիւնը Քրիստոսի յարութիւնն է:

Մենք կը հաւատանք ասոր, վասնզի զա՛յդ կը տեսնենք ամէն վայրկեան:

Ենթադրութիւններու վրայ դրուած չէ մեր հաւատքին հիմը:

ԱՍՏՈՒԱԾ՝ ԱՍՏՈՒԾՈՎ

(Նոր Կիրակի)

(Յովհ. Ա. 1—17)

Անկարելի պիտի ըլլար բացատրել աշխարհն ու կեանքը առանց Աստուծոյ գաղափարին: — Տիեզերական խորհուրդը լուսաւորող սկիզբն է ան:

Նոյնքան անկարելի պիտի ըլլար սակայն ըմբռնել եւ բացատրել նաեւ զԱստուած, առանց մարդեղութեան գաղափարին, առանց Յիսուսի գոյութեան պատմական փաստին:

Բոլոր ապացոյցները զորս աստուածաբանութիւնն ու փիլիսոփայութիւնը կը դասաւորեն՝ հաստատելու համար Աստուծոյ գոյութիւնը, հաւասարապէս կը ծառայեն հաստատելու նաեւ աստուածխօսական միւս դրութիւնները:

Գերազանց ապացոյցը՝ որ կրնայ համոզել թէ գոյ Աստուած, Յիսուսի անձն է միայն:

Մարդկային միտքը, ինքնին միայնակ անբաւական՝ Աստուծոյ ծանօթութեան վերանալու, պիտի

չ'կրնար ճանչնալ զԱստուած, եթէ Աստուած ինքն իսկ չ'ծանուցանէր զինքը մարդուն, մարմնացեալ յայտնութեամբ գոյաւորուելով երկրի վրայ:

Եկաւ Ան, եւ բնակեցաւ մարդկութեան մէջ, ինչպէս լոյսը խաւարին մէջ: — Անոնք, որոնց հոգեւոր զգացողութիւնը չէր բթացած մարմնոյ եւ արեան նախազբաւումներով, այսինքն անոնք որոնց եւ Աստուծոյ միջեւ եղած կենդանի հաղորդակցութեան թելը չէր խզուած տակաւին, ճանչցան զայն:

Ու Յիսուսի կեանքը երկրի վրայ՝ եղաւ Աստուծոյ ներկայութիւնը մարդոց մէջ:

Աստուծոյ այդ կենակցութիւնը մարդոց հետ՝ մարդոց մէջ, եղաւ երջանիկ պատեհութիւն մը՝ զԱստուած ճանչնալու սրտագին սիրոյ համոզմամբ, եւ ոչ թէ ահագրեցիկ հրամանի մը ստիպումովը, ինչ որ էր Հին Ուխտին մէջ:

Ինչ որ մահկանացու մարգարէն չէր կրցած տալ օրէնքին խստութեամբը, Աստուծոյ մարդացեալ էութիւնը բովանդակապէս տուաւ զայն՝ Շնորհաց քաղցրութեամբ:

Ու մարդկային սիրտը եղաւ ընդունարան աստուածային սիրոյ եւ ճշմարտութեան:

ՆԵՐՔԻՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԻՒՆ

(Աշխարհամատրան Կիրակի)

(Յովհ. Բ. 23 — Դ. 12)

Չարմանքը կամ հետաքրքրութիւնը չէ՛ որ մշտ-
բին մէջ պիտի արթնցնեն հոգեւոր ճշմար-
տութեանց տենչը : — Ռամիկ դիւրահաւանութիւնը եւ
գիտական հետազօտութիւնը հաւասարապէս անկարող
են մարդուն տալու՝ ինչ որ արմատական կերպարա-
նափոխութեան մը բարոյական հարկը կը պահանջէ :

Ատոր համար անհրաժեշտ բանն է վերածնունդը ,
այսինքն ա՛յնպիսի ծնունդ մը , որուն պատճառը կամ
ծնուցիչ զօրութիւնը մարդկային եւ երկրաւոր շրջա-
նակէն արտաքոյ եւ գերիվերոյ կարգի մը՝ Աստուծոյ
կամբին մէջ ըլլայ նոյն իսկ :

Վերածնունդը ոչ թէ վերստին կամ կրկին ծնիլն
է , ինչպէս ծիծաղելի թանձրամտութեամբ կը հասկը-
նար Յիսուսի ժամանակակից ռաբբիական գիտութիւ-
նը , այլ վերէն կամ վերուս ծնունդը , որ մարդուն հո-
գին Աստուծոյ հետ յարաբերութեան մէջ դնող ներ-
գործութեամբ կը կատարուի , մեղքէ սրբացումով

(= ջուրով) եւ անեղծական կեանքի նոր սկզբունքի մը տողորոմով (= հուրով) :

Որպէսզի հոգեւոր կեանքը կարելի ըլլայ իրականացնել մարդուն մէջ, անհրաժեշտ է նախ այնպիսի վերածնութիւն մը. — ուրիշ ոչ մէկ առաւելութիւն չ'կրնար փոխարինել զայն. ոչ տոհմիկ ծնունդի մը ազնուական պերճանքը, ո'չ ընկերային դիրքի փայլը, ո'չ մտաւորական բարձր առաւելութիւններ եւ ոչ իսկ աստուածաբանական ներկուռ հմտութիւն :

Այնպիսի իրողութիւն մըն է ան, որ անհասանելի կը մնայ միտքին. բանականութիւնը չ'կրնար ըմբռնել, տրամասացութիւնը չ'կրնար բացատրել զայն. մարդս, անկարող՝ յառաջ բերելու կամ վարելու զայն, կ'զգայ եւ կը կրէ միայն զայն :

Ընտրեալ հոգիներու մենաշնորհեալ վիճակ, աղբիւր սուրբ ներշնչութեանց :

Կարենալու համար ապրիլ հոգիի այդ վերին կեանքը, պէտք է ծնիլ ի վերուստ :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՀՐԱՇՔՆԵՐ

(Կարմիր Կիրակի)

(Յովհ. ե. 19 — 20)

Ինչ որ Աստուծոյ մէջ բարութիւն է ըստ ինքեան՝ իբրեւ բնազանցական սկիզբ, ահա է՝ Աստուծոյ առ մարդն յարաբերութեան մէջ: Ուրիշ բացատրութեամբ, սէրը, իբրեւ աստուածային առաքինութիւն, Աստուծոյ բարութեան առաքելութիւնն (mission) է երկրի վրայ:

Բարութիւնը կենագործեց, բնական ոլորտին մէջ, անշունչ նիւթը, աշխարհը ստեղծագործելով: Սէրը աւելին կ'ընէ հոգեկան ոլորտին մէջ, բարոյական կեանքը հրաշագործելով. զի նիւթական հրաշքներէն աւելի սքանչելի են բարոյականները:

Ասոնցմէ մին է, զոր օրինակ, բարոյական վերկենցադումի այն իրողութիւնը, զոր փրկութեան տենչով ըղծակիզուած անհատը կը հաստատէ իր էութեան խորը, երբ հաւատքի լոյսին մէջ յանկարծ կը տեսնէ վերականգնումը մեղքէն քանդուած իր գիտակցու-

թեան: — Ուրիշ մըն է դատումի, աւելի ճիշդ՝ զատումի այն գործողութիւնը, որուն ինքզինքը կ'ենթարկէ հաւատքի մարդը, Աւետարանով յայտնուած ճշմարտութեան առջեւ ճշդելով իր դիրքը, յաւիտենական փրկութեան կամ կորուստի երկընտրանքին մէջ:

Զատումի (triage) կամ դատաստանի այդ գործը ստուգիւ արդիւնքն է Աստուծոյ սիրոյն մարմնացեալ յայտնութեանը, որ կատարուեցաւ երկրի վրայ՝ Աւետարանին քարոզութեամբը. վասնզի անոր շնորհիւ է որ աշխարհ ճանչցաւ զԱստուած, եւ ի վիճակի եղաւ իր վերաբերմունքը որոշելու անոր հանդէպ, եւ այսպէս, կերպով մը, իր ընտրութեամբը տնօրինելու իր յաւիտենական ճակատագիրը:

Անոնք որ կրնան ըմբռնել ներկայ կեանքին մէջ տեղի ունեցած հոգեւոր վերկենցաղումի այս սկզբունքը, բնաւ զարմանալի պիտի չ'զգտնեն վերջին եւ համայնական յարութեան այն իրողութիւնը, որուն մէջ, իբրեւ առաջինով հաստատուած իրաց կարգի վերջնական հետեւանքի մը մէջ, Աւետարանը կը ցուցնէ՝ աստուածային յաւիտենական արդարութեան մը ամբողջական արդիւնքը:

Ո՛Ջ ԹԷ ԽՕՍՈՂԸ՝ ԱՅԼ ԽՕՍՔԸ

(Երեւման Խաչ)

(Յովհ. Է. 14 — 23)

Որամիկ մտքի գործ է՝ անտեսել խօսուած նիւթը եւ հետաքրքրուիլ խօսողին անձով կամ տիրողոսներով։ Էականը աւելի ուսուցումին արժէքն է քան ուսուցանողին հանգամանքը, այսինքն անոր գիտուն կամ գրագէտ ըլլալը։

Իսկ ուսուցումի մը արժէքը ճշդելու համար անհրաժեշտ է երկու ստուգանիշ. նախ անոր յառաջ բերած ներշնչումին աստիճանն ու կերպը. յետոյ նպատակը՝ որուն կը ձգտի ան։

Ներշնչող է, այսինքն ճշմարտութեան ոյժն ունի ա՛յն խօսքը, որ ունկնդիրին սիրտին մէջ իսկոյն կը ծնի գործադրումի իղծը. հազիւ լսած՝ կ'ուզես ապրիլ անով արտայայտուած սկզբունքը։ Վարդապետութեան մը ապացոյցը զայն բանաձեւող բառերուն շնորհին մէջ չէ, այլ անոր կենսունակութեան մէջ։ Վասնզի կենդանի մտածումը չկրնար մնալ խօսք, այլ անմիջապէս կը վերածուի գործի։

Դարձեալ, խօսքին կամ անոր ներկայացուցած գաղափարին նպատակը կամ շարժառիթն է որ կը բարձրացնէ անոր իմաստը: — Ո՛վ որ կը խօսի երեւելու կամ գնահատուելու համար, անձնական օգուտ կը հետապնդէ, ինքզինքը ցուցադրելով. իսկ նա որ սկզբունք մը կը պանծացնէ գաղափարի մը դատը պաշտպանելով, կը մոռնայ իր անձը, եւ, մտատիպարի մը առաքեալ, ինքզինքը կը ստորադասէ իր պարտականութեան ըմբռնումին:

Առաջինը մարդկային զգացումի մը կը ծառայէ. երկրորդը՝ աստուածային նպատակի մը:

Այս վերջինը, իր համոզումին անկեղծութեամբը ոգեւորուած, երբեմն այնպիսի հզօր շեշտ մը կը դնէ իր արտայայտութեան մէջ որ, երբ մանաւանդ հասարակաց կարծիքին մէջ արմատացած սխալներն են որ կը խարանուին, ամբոխը կ'ըմբոստանայ անոր դէմ, ու, մինչեւ որ հնար կ'ըլլայ հասկցնել թէ բարեգործական արարք մը շատ աւելի կ'արժէ քան ծիսական գործ մը, ամէնէն վայրագ բնազդները կը փոթորկին անոր մէջ:

Եւ սակայն ուշ կամ կանուխ, կը խաղաղի ամէն ինչ. զի միշտ ճշմարտութեանն է վերջին խօսքը. ու այդ խօսքը ա՛յնքան աւելի հզօր է եւ ազդու, որքան աւելի անանձնական սկզբունքներու պատգամը կը հնչէ իր մէջ:

ՃՇՄԱՐԻՏ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒԹԻՒՆԸ

(2. Կիրակի Յինանց)

(Յովհ. Թ. 39 — Ժ. 10)

Նոր զաղափարներու ծնած յեղաշրջութիւնը յաճախ այնպէս կը ցնցէ ընկերային կեանքը, որ ճակատագրօրէն փոփոխութիւն մը երեւան կու գայ մարդոց ըմբռնումներուն եւ տեսակէտներուն մէջ. երէկի միամտութիւններուն կը յաջորդեն ամուր համոզումներ ու հին կարծիքները նախապաշարում կը դառնան նորութեան լոյսին առջեւ: Անոնք որ կառչած կը մնան իրենց ընտելացած սկզբունքներուն, չեն կրնար — վասնզի չեն ուզեր — տեսնել ճշմարտութիւնը, ու այսպէս կ'ենթարկուին կուրուրեան մը, որ, կամաւոր ըլլալուն պատճառաւ, կը կորսնցնէ չքմեղանքի ամէն իրաւունք:

Մեծագոյն յեղաշրջութիւնը, որ երբեք տեղի ունեցած ըլլայ մարդկային ընկերութեան ծոցին մէջ, է այն՝ զոր ծնած է քրիստոնէական զաղափարը: Մտածումի եւ կեանքի ամէնէն լուրջ եւ փրկարար փոփոխութիւնները անո՛ր արդիւնքն են: Բարոյականի եւ

գիտութեան, խորհուրդի եւ մտածումի մարգերուն վրայ կատարուած բոլոր ազնիւ եւ մարդկօգուտ յառաջդիմութիւնները ամէնքն ալ ներշնչուած են Աւետարանի ոգիէն :

Ան՝ այդ ոգին է ուղղիչ լարը այն բոլոր շարժումներուն, որոնք մարդկային զարգացումին՝ մարդուն ֆիզիքական եւ հոգեկան կատարելագործութեան տիեզերական աշխատանքը կ'ոգեւորեն, հետզհետէ աւելի պայծառ եւ աւելի հզօր հետեւանքներու յանգող քաղաքակրթութեան մը շունչին տակ :

Ամէն ջանք եւ առաջադրութիւն, որ չէ ներշնչուած այդ ոգիէն, դատաւարտուած է կարճատեւ ու խաբուսիկ յաջողութեան մը միայն :

Ու բոլոր անոնք որ այդ ուղղութենէն տարբեր եւ խոտոր ընթացք մը կուտան իրենց գործունէութեան, գիտակցաբար կամ ոչ, բարձր դիտումներու չէ որ անձնատուր կ'ըլլան :

Աւետարանն է որ մարդուն առջեւ կը բանայ կեանքի ամենօրեայ պատրանքներուն մէջէն մեր սէրը դէպի լոյսի եւ խաղաղութեան ճշմարիտ իրականութիւնը, այսինքն Աստուծոյ թագաւորութեան զաղաւիարին կալուածը տանող ճամբան :

ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԵՐԸ

(ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ)

(Մատթ. ԻԸ. 16—20)

Վերջին խօսքերը յաճախ ամէնէն հզօր մտածումները, եւ նոյն ատեն ամէնէն գողտրիկ զգացումները կ'արտայայտեն, երբ զաղափարի գործիչ մըն է որ կ'ուղղէ զանոնք բարոյական ուխտով իրեն հետ կապուած հոգիներուն, անոնցմէ բաժանումի ճակատագրական վայրկեանին :

Կեցած՝ հանգրուանի մը առջեւ, ուր մարդկային ըմբռնումներ վաստակալից ասպարէզի մը փակումը միայն պիտի կրնային նշմարել թերեւս, խորհուրդի մարդը կը նայի աւելի հեռուն . ու տաժուած յոյսերու՝ ապրուած սկզբունքներու եւ կրուած տաժանքներու յիշատակներովը առլցուած իր հոգին, խոստմնալից ապագայի մը մտապատկերին ականառոյց, անգամ մըն ալ կը լուսաւորուի իր կոչումին եւ պաշտօնին աստուածային գիտակցութեամբը :

Ներքին պայծառութեան այդ վճիտ աղբիւրէն այն

ատեն կ'իջնէ ոգեւորութիւնը կենդանի խօսքերուն, որոնք սկսուած եւ շարունակուելու միայն սահմանուած գործին ուսուցումը, այսինքն ծրագիրն ու կանոնները կ'աւանդեն անոր կանչուած մշակներուն :

Ի՞նչ է նպատակը, որուն պէտք է ձգտի գործն ինքնին. ո՞րն է ճամբան՝ ուսկից հարկ է որ անցնին անոր նուիրուած սիրտերը. որպիսի՞ է Զօրութիւնը որ պիտի արիացնէ ամէնքը : Անգամ մըն ալ, վերջին անգամ, այո՛, բայց ընդ միշտ եւ պատգամի մը վճռակա-նութեամբ, կը պարզուին ու կը ճշգրտուին այս երեք սկզբունքները, երբեակ հիմնաքարերը Հաւատքի, Յոյսի եւ Որոյ երրորդութեան վրայ բարձրացող այն կեանքին, ուր, դարուց ի դարս, Աստուծոյ թագաւորութեան մտածումը պիտի աւետարանուի տառապող մարդկո-թեան :

Ու մինչ գործիչը մարմնով կը հեռանայ առ յաւէտ, անոր հոգւոյն պատկերը կը մնայ իրեններուն սրտին խորը, իբրեւ ներշնչումի՝ յոյսի եւ խրախոյսի տեւական զօրութիւն մը :

Ու սերունդներու մտքին եւ դարերու գիտակցու-թեան մէջ հետզհետէ աւելի կը լուսաւորուի այն գաղափարը, թէ աշխարհ ու մարդիկ կ'անցնին կ'անհե-տանան իրենց գործերուն եւ կերպերուն հետ, եւ կը մնան ա՛յն դրութիւնները՝ կեանքի այն ձեւերը միայն, զորս հոգեւոր տիրակալութեան մը օրէնքը կը վարէ :

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Խ Ր Ա Խ Ո Յ Ս Ր

(Բ. ՆՐԱՂԿԱԶԱՐԴ)

(Յոզմ. ԺԲ. 20 — 23)

Նրբ բարոյական համոզումի վրայ է հարցը, թիւը անօգուտ պերճանք մըն է յաճախ. այսինքն մեծամասնութեան կամ փոքրամասնութեան տարողութենէն չէ որ կախուած է գաղափարի մը բախտը :

Այսու հանդերձ, հանրային գործիչին պարտականութիւնն է ուշադիր ըլլալ հասարակաց կարծիքին, որ եթէ միշտ ստուգանիշը չէ ճշմարտութեան, յայտնաբերելու է հաւաքականութեան : Քննադատութիւններէ օգտուիլ եւ նախատինքներու ներել գիտցողը միայն կրնայ գտնել մաքուր փառքին ճամբան :

Այնպիսին, իրապէս գաղափարական մարդ, ո՛չ տարփողանքներէ կը շլանայ եւ ոչ յարձակումներէ կը վհատի : Իր ասպարէզին ամենադժուարին վայրկեանին, մինչ իր ամէնէն մտերիմները, շուարումի մատ-

նուաժ, իրարու կը վազեն, եւ յետոյ, երկչոտ ու շփոթած, իրեն կը դիմեն՝ հարցնելու համար թէ ի՞նչ պէտք է ընեն, ինքը, իբրեւ նոր հորիզոնի մը առջեւ կանգնած, կը դիտէ ապագայով լեցուն հեռապատկերը։ Իրեն ուղղուած գռեհիկ դիմադրութիւններէն անդին, լուռ հրճուանքով կը տեսնէ անիկա ալիքը աննենգ եւ աննկատ համակրութիւններուն՝ որոնք հեռուններէն դէպի ինքը կը շարժին. ու իր շուրջը աղմկող ժխորին մէջէն սիրալիւր ծայնի շշուոյններ կը հասնին իրեն, ինչպէս խռպոտ նուագի մը խորքէն մերթ ընդ մերթ լըսուած ծիծղուն եւ ջինջ հնչիւնը արծաթ ծայններուն, որոնք կը լայնցնեն իր սիրտը, իր գաղափարին ու գործին աներկեւան յաղթանակը եւ անկէ ծնած մաքուր եւ ճշմարիտ փառքին խաղաղութիւնը տալով իր հոգւոյն։

Ի՞նչ երջանկութիւն է մարդուն համար, իր մէջն իսկ գտնել, իր սիրտէն ու խիղճէն ընդունիլ խրախոյսի եւ սփոփանքի ամէնէն բարձր ու բարի ազդումները։

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԻՆ

(ՀՈԳԵԴԱՂՈՒՍՏ)

(Յոզի. ժԴ. 26—31

Աստուծոյ խօսքին յատկանիշն է գիտական անսահման յառաջդիմութեան մը ընդունակութիւնը :

Ո՛րքան աւելի յառաջանայ ժամանակը , ո՛րքան աւելի յառաջդիմեն բարոյական գիտութիւնները , ա՛յնքան աւելի պիտի տարածուի եւ սիրելի դառնայ Աւետարանին ուսուցումը : Անհասկնալի մնացած հարցեր եւ իմաստներ հետզհետէ պիտի պարզուին եւ բացատրուին ապրուած դարաւոր փորձառութիւններուն լոյսովը , եւ շնորհիւ բարձրագոյն կարգի մը վերաբերող իրականութեանց հանդէպ մարդուն սրտին մէջ միշտ աւելի խորունկցող այն իղծին՝ որ աստուածային գիտութեանց ճաշակը կամ « ձշմարտութեան Հոգին » է ինքնին :

Այդ հոգին , Աստուծոյ իմաստութեան եւ զօրութեան կենդանի ներգործութիւնը մարդուն մէջ , ա՛յնպիսի վիճակ մը յառաջ կը բերէ , որ ինքնաբերաբար

կը բացուին, կը մաքրուին մեր էութիւնը Կատարեալին հետ յարաբերութեան մէջ ղնող ծանօթութեանց ծամբաները, ու մարդկային տկար միտքը, մոռացումի մէջէն սրբուած եւ գերագոյն ճշմարտութեանց ըմբռնումին ընդունակ գործուած, պայծառ իմացականութեան մը շնորհներովը կը զարդարուի:

Անոնց մէջ, ուր այդ Հոգին իր ներկայութիւնը զգալի կ'ընէ, անոնց մէջ է որ կը բազմի խաղաղութիւնը, ճշմարիտ խաղաղութիւնը, այսինքն ո՛չ թէ այն՝ զոր ունենալու պատրանքը կուտան երբեմն մեզի՝ կեանքի մարդկօրէն զգացուած խաբուսիկ պայմաններ, այլ այն՝ որ Աստուծոյ խորհուրդին հայեցողութենէն կը ծնի, եւ ներքին՝ անայլայլ՝ աշխարհի մրգուզ հոգերէն եւ փոքրոգի կիրքերէն գերիվերոյ լրջութեան եւ քաջութեան անդորրանքը կուտայ սրտին:

Այդ հոգիով գրաւուած մարդը ինքզինքը զօրացած պիտի գտնէ Յիսուսի իրական զգացումովը, աւելի թերեւս քան ինչ որ կ'զգային ինքն իսկ Յիսուսի հետ անձնական հաղորդակցութեան մէջ եղած իր աշակերտները:

Աշխարհի ոգին, Զարին մտածումը, անոր մէջ պիտի չգտնէ կէտ մը՝ ոտքի կռուան ընելու համար զայն իրեն: Զի ուր որ Աստուծոյ զօրութիւնը, ճշմարտութեան հոգին կայ, հոն բարութիւնը միայն կրնայ օթեւանիլ:

ԱՆՁԻՆ ՊԱՏԿԱՌԱՆՔԸ

(Ա. Կիրակի Յարութեան)

(Ղուկ. Դ. 25—30)

Մտոյգ արժանիքին առջեւ ի վերջոյ կը լռեն կիրքերը, եւ կը դադրին հակառակութիւնները :

Բայց այսպէս կարելի է խորհիլ աւելի ա'յն արժանիքներուն առթիւ, որոնց հիմը աւելի սրտի բարեմասնութիւնները՝ առաքինութիւններն են, քան թէ ուրիշ անձնական առաւելութիւններ :

Սրտին փաստը աւելի հզօր է քան մտքին ապացոյցը . զգացուած համոզումները աւելի ուժեղ են քան մտածուածները . զի միտքը կը լռէ երբ սիրտը կը խօսի, ու ճշմարիտ արժանիքը միտքէն աւելի սիրտէն է որ կը բղխի :

Այս է պատճառը որ մարդու մը խօսքէն ու գործէն ա'լ աւելի ազդեցիկ է իր նկարագրին շնորհը, ուրիշ բացատրութեամբ՝ անծին պատկառանքը, որ ցոլքն է հոգիին :

« Հոգի առաւել է քան զմարմին » . անդիմադրելի

բան մը կայ արդարեւ բարոյական այն զօրութեան մէջ, որ ուղղակի անձէն, այսինքն հոգիէն կուգայ, եւ զոր կարելի չէ փոխարինել արտայայտութեան որեւէ ուրիշ կերպով:

Յասումը՝ զոր կիրքի յանկարծական բռնկում մը յաճախ կը պայթեցնէ գաղափարի մարդուն դէմ, կը փարատի անոր լոկ մէկ նայուածքին առջեւ. ու իր մոլորցքին մէջ անակնկալօրէն ինքնազսպուած, յարգանքով ճամբայ կը բանայ անոր առջեւ. ու ան կ'անցնի, ինչպէս ճառագայթ մը խաւարին մէջէն, անշշուկ հանդիսաւորութեամբ:

Բնութեան հոյակապ մէկ տեսարանին կամ գեղարուեստական հրաշակերտի մը, նկարի մը կամ նրւագի մը առջեւ, կը պայծառանայ մղձկած սիրտը. իսկ մարդկային գերբնական այն տիպարներուն առջեւ, որոնց վրայ սուրբ սիրոյ օծութիւնը կը շողայ, հոգիին փոթորիկն է որ կը մարի, խաղաղութեան աստուածային շունչին տակ:

ՀՕՏՆ ՈՒ ՀՈՎԻԻՐ

(Տօն Կաթողիկէ Էջմիածնի)

(Յովհ. Ժ. 22 — 30)

Երբ կը հաւատանք իտէալի մը, հոգւով չափ
յարած անոր, պէտք է զայն ընդունինք իր-
րեւ մեզի համար յաւէտ լուսաւորուած ճշմարտութիւն
մը: Իսկ անոր նկատմամբ վարանքի որեւէ պատահա-
կանութեան առեւն, լաւագոյն է որ, փոխանակ սոփես-
տական հարցափորձութեանց մէջ ցրուելու մեր ուշքը,
դիտենք միայն կեանքը՝ զոր անոր ազդեցութիւնը յա-
ռաջ բերած է մեր մէջն ու շուրջը, ու անկէ միայն
բաղենք զմեզ լուսաբանող վկայութիւնները:

Գաղափարի մը եւ անոր նուիրուածներուն յարա-
բերութեան կերպն ու բնութիւնը ոչ մէկ ուրիշ օրինակ
կրնայ աւելի ճշդիւ բացատրել քան Հովիւին ու Հօտին
պատկերովը արտայայտուած սա երեք առնչութիւն-
ները. — Ճանչնալ, շահ, հետեւիլ:

Իտէալը... անձանօթ ու մթին զօրութիւն մը պէտք
չէ նկատուի ան, այլ ամէնէն մտերիմ խորհուրդը սըր-

տին : Անոր մտածումը մարդկային կեանքին վրայ պէտք է ծաւալէ քաղցրութեան եւ խաղաղութեան այն ազդեցութիւնը , զոր սրինգին անոյշ ծայնը կուտայ լեռու ձոր թափառած հօտին , եւ ուղղութիւնը , որ անոր լոյսէն կը ծագի , պէտք է լինի լաւագոյն առաջնորդութիւնը հոգերու եւ վիշտերու անդոհին մէջ տարուբերած մեր գոյութեան :

Ո՛վ որ կը խորհի թէ ինքը անծանօթ մը չէ գերագոյն իտէալին՝ Աստուծոյ սիրոյն , ո՛վ որ իր հոգիին մէջ չէ լռեցուցած անոր անունին յաւերժական երգը , ո՛վ որ ուզած է միշտ անոր հետքերուն վրայէն անցընել իր քայլերը , գտած է ճշմարիտ կեանքի եւ ապահովութեան համբան , որուն վախճանն է երջանկութիւնը , այսինքն հոգեկան դրութեան այն վիճակը , ուր մարդ ինքզինքը միաւորուած կը զգայ Աստուծոյ հետ :

«ԳՈՐԾԵԼՆ ԸՍՏ ԱՍՏՈՒԾՈՅ՝ Է ՀԱՆԳՁԻԼ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ»

(Գ. Կիրակի Յարութեան)

(Մատթ. ԺԲ. 1 — 8)

Աշխատութիւնը որ օրէնքն է կեանքին, սուրբ է ըստ ինքեան. որչափ սիրուն՝ նոյնքան նշմարիտ է ժողովրդային առածը. «Աշխատութիւն՝ ջան, աղօթք են անձայն»:

Չարաշահութեան գաղափարն է միայն որ կը պղծէ զայն:

Այս մտածումը իբր սկզբունք ընդունելէ վերջ, դըժուար չ'իլիիք ըմբռնել շաքաթի կամ հանգստեան գաղափարին աւետարանական իմաստը:

— Սուրբ է հանգիստը եւս, անո՛ր համար մանաւանդ որ, հոգեկան ինքնամփոփումի պատեհութիւնը ընծայելով, կ'օգնէ մեզի՝ Աստուծոյ մտածումին ներգործութեամբը նորոգելու մեր մէջ բարոյական այն վիճակը, որ աղբիւրն է ուժեղ եւ պարկեշտ աշխատութեան գաղափարին:

Բայց բարոյական այդ վիճակը մարդուն մէջ կը

զօրանայ ո՛չ միայն բարի խորհուրդներու եւ խօսքերու, այլ նաեւ ու մանաւանդ բարի գործերու հրահանգութեամբ:

Ասոր համար է որ, քրիստոնէական ողջմտութեան առջեւ, հանգիստի տէրունական օրը յարաբերական արժէք մը միայն ունի, եւ կը համարուի աւելի իբր միջոց քան նպատակ, ինքը մարդուն եւ ոչ թէ մարդը իրեն համար ստեղծուած նկատուելով:

Այսպէս, աշխատութիւնը, մտաւոր կամ մարմնական, երբ կրօնական կամ ծիսական, հոգեկան կամ բարոյական պարտականութեան համար է որ կը կատարուի, կամ երբ կը ծառայէ Աստուծոյ կամ ընկերին հանդէպ սիրոյ գոծի մը, ո՛չ միայն չի պղծեր, այլ գերազանցօրէն կը սրբէ զայն:

Աստուծոյ գաղափարն է որ կ'եղանակաւորէ շաքաթի, այսինքն հանգիստի տէրունական օրուան ըմբռնումը:

Անոնք միայն կրնան հանգչիլ Աստուծոյ հետ կամ Աստուծոյ մէջ, որոնք կրնան գործել Աստուծոյ համար կամ Աստուծոյ համեմատ:

ՏԵԻԱԿԱՆ ՀՐԱՇՔՐ

(Գ. Կիրակի Յարութեան)

(Մատթ. ԺԲ. 38 — 45)

Անբարոյ ազդեցութիւններէ տարուած եւ իմացական յոխորտանքի տկարութեան ենթակայ մարդիկ են միայն որ բացառիկ եւ հրաշալի ապացոյցներու անհրաժեշտութիւնը կը ցուցնեն պայման կամ միջոց՝ իրենց հաւատքին ամրապնդումին :

Պարզ սրտի տէր եւ բարի հոգիներու պայծառամտութիւնը ունեցող անծինք, այսինքն կեանքի եւ բարոյականի ժառանգութիւնը դարէ դար իրարու փոխանցող սերունդները, երբեք չեն խորհիր այդպիսի պահանջկոտութեան մը վրայ :

Աստուծոյ հաւատացողը պէտք չունի հրաշքի, եթէ այդ բառով պիտի հասկնանք արտասովորը եւ գերբնականը . որովհետեւ արտասովորը վաղանցուկ արժէք մը ունի ինքնին . իսկ գերբնականը, այն որ մեր մտքի բնական կարողութենէն արտաքոյ եւ գերիվեր կը մընայ, մեր մէջ ու շուրջն ունինք արդէն ամէն վայր-

կեան, եւ անոնց հետ մեր շարունակական կցորդութիւնն է միայն որ մեզի յաճախ կը մոռցնէ անոնց այդ հանգամանքը :

Արդարեւ, ընտրութիւնը՝ իր անհուն եւ այլազան գեղեցկութիւններովը, տիեզերական կեանքի յօրինուածքը՝ իր սքանչելի եւ անսասան օրէնքներովը, միտքը, այսինքն իմացական կարողութեան դրութիւնն ամբողջ՝ իր անչափելի խորութիւններովը, սիրտը՝ մարդուն մէջ գոյաւորուած զգացումի այդ ներքնաշխարհը, կեանքի ամէնէն հասարակ երեւոյթներն իսկ—ցորենահատի մը ընծիւղիլը եւ թիթեռնիկի մը թեւերուն նկարուածքը—հրաշքներ են, որոնք միշտ աւելի կը մեծցնեն Աստուծոյ խորհուրդը մեր հոգւոյն մէջ :

Նա որ գիտէ ունկնդրել եւ դիտել, անհասանելի մեծութեան մը եւ անկշռելի իմաստութեան մը փաստն ու հետքը պիտի տեսնէ եւ լսէ ամէն կողմ. ու Աստուծոյ մտածումը պիտի բազմի անոր էութեան մէջ՝ իբրեւ բարութեան ստեղծագործ ոյժ մը. իսկ անոնք որ, անկարող խելամտելու ամէն վայրկեան տիեզերքը յեղաշրջող անւական հրաշքի իմացումին, չեն կրնար լեցուիլ Գերագոյնին խորհուրդովը, պիտի նմանին ամայի այն յարկերուն, ուր, լուծեան եւ խաւարին մէջ, երկիւղին եւ սոսկումին դիւային ոգին կը խամրեցնէ կեանքի ամէն յոյս ու բոլորջում :

ՉԱՐԻՆ ԶԵՂՈՔԱՅՈՒՄՐ

(Դիւտ Տփոյ Ս. Աստուածածնի) (Մատթ. ԺԳ. 24 — 30)

Որ եւ է օրէնք, ո՛րքան ալ մաքուր եւ գաղափարական սկզբունքներու ծնունդ, երբ չի գործադրուիր իր բարձրութեան համապատասխան միջոցներով եւ պայմաններու մէջ, անվրէպ կը յանգի յոռի հետեւանքներու :

Քանի որ Աստուծոյ ծրագիրները մեր կեանքի ինչ ինչ մարզերուն մէջ միշտ մարդկային միջոցներով եւ աշխատանքով է որ պիտի գործադրուին, բարիին կողքին միշտ ալ պիտի գտնուի չարը, իբրեւ զառածումը կամ վատասերումը անոր: Ու որչափ ատեն որ տեւէ կեանքը, պիտի լինին չարն ու բարին ի միասին :

Զարը կեանքէն արմատախիւ ընելու ճիգը ոչ միայն ապարդիւն է ինքնին, այլ նաեւ ստէպ ֆլաստակար, եւ հակառակ՝ մարդկային բնութեան եւ Աստուծոյ կամքին, որ յաւիտենական արդարութիւնը կը կատարէ երկրի վրայ, յաճախ մեր մտքի հասողութեանէն գերիվեր եղանակներով :

Եթէ չենք կրնար ջնջել չարը, կրնանք, սակայն, եւ պարտինք չեզոքացնել զայն եւ մեր այս մասին ունեցած պարտականութիւնն է մանաւանդ որ կ'ուսուցանէ մեզի Աւետարանի բարոյականը :

Նման մեր արիւնին կամ մարմինին մէջ տարրացած թոյնի ընդխառնումներուն՝ ա'լ մեր հոգեկան կազմութեան մէջ բնաւորուած սկիզբ մըն է ան, չարը: Եւ ինչպէս փիզիզական պարագային մարմինը դարմանելու համար ստէպ իմաստութիւն կը համարուի դիմել ոչ թէ վերահատումի այլ ուժաւորման կամ սնուցումի մեթոտին, նոյնպէս, հոգիին կեանքը ապահովելու համար, անոր ինչ ինչ վատթարացած կողմերը քանդելէ աւելի լաւագոյն է եւ օգտակար՝ ուժաւորել եւ հաստատել անոր ազնուագոյն կողմերը մանաւանդ :

Զօրացո՛ւր եւ բազմապատկէ՛ մէջդ այն բարի բընազդներն եւ բարոյական շնորհները, զորս Աստուած տուած է ամէնուն . չար ունակութիւնները ինքնին կը տկարանան այն ատեն, եւ կը դատապարտուին անզործութեան: — Աւելցո՛ւր հոգիիդ մէջ բարի ազդեցութեանց չափն ու թափը, ու չարին դէմ ինքնապաշտպանութեան զեղեցկագոյն կերպը պիտի կիրարկած ըլլաս :

Չարը յարաբերական ոյժ մ'է լոկ . ըստ ինքեան՝ տկարութիւն է ան . բարին, որ աստուածային է, է բացարձակ զօրութիւնը . անո՛րն է վերջնական յաղթանակը :

ԱՆԱՊԱՌ ՍԵՂԱՆԸ

(Զ. Կիր. զինի հոգեգալստեան)

(Մտաթ. ժԴ. 15 — 21

Մէրը զգացուած գութն է, ու գութը՝ գործադրուած սէրը. ուրիշ բացատրութեամբ, առաջինը՝ զգացումն է բարութեան. երկրորդը՝ գործը: — Երկուքն ի միասին, իրարմով լրացուած եւ ամրապնդուած, կը կազմեն քրիստոնէական բարոյականի եւ կեանքի ամէնէն ազդու եւ իրական շնորհը եւ ոյժը:

Աւետարանի ոգին, այն՝ որ քսան դարերէ ի վեր զօրութիւնը եղած է իրերու կարգի մը, որ միշտ նորութենէ նորութիւն կ'ընթանայ կենդանի եւ յարաճուն յառաջդիմութեան մը բազմակերպ արդիւններովը, ծնունդն է այդ երկուքին միաւորութեան:

Անոնց անբաժան լծակցութեան շնորհիւ է որ Քրիստոնէութիւնը, հեռի լոկ վերացական գաղափար մը կամ չոր իրականութիւն մը ըլլալէ, եղաւ հոգի եւ կեանք, խորհուրդ եւ գործ միանգամայն, հանդերձեալին խօսկումովը, նոյն ատեն ներկային ըմբռնումովը լուսաւորելով մարդուն ներքին կեանքը:

Գաղտնիքը այն եղելութեան, որով Աւետարանի կրօնքը, իր խոնարհ ծագումի՛ն մէջ նոյն իսկ, կրցաւ աշխարհածաւալ ազդեցութեան մը խմորող ոյժը կազմել իր մէջ, պէտք է փնտռել այդ երկուքին յարակցութեան, այդ անայլայլ երկուութեան մէջ:

Ուր որ արդարեւ մէկին ներշնչումը կայ եւ միւսին զօրութիւնը, հոն անմեղութեան ամէնէն հրաշալի տեսարանը կը պարզէ կրօնքը ամէն օր:

Բարի օրինակի մը տարածուն ներգործութիւնը, սրտաբուխ խօսքերու հրապոյրն ու հաղորդականութիւնը, բարձր սկզբունքներով ջահաւորուած առաքելութիւններ, ազնիւ ուսուցումներէ աղբերացած կենդանութիւնը, անբիծ շնորհներէ հոգիներուն բաշխուած անսուտ բերկրանքը... ասոնք ամէնքը — Աստուծոյ թագաւորութեան կալուածին մէջ ապրուած փորձառութեան մը նշմարներ — բացատրութիւնն են այն խորհրդաւոր ոյժին՝ որուն աւետարանական խորհրդադատկերն է միայն հացերու բազմացման հրաշալի իրողութիւնը,

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՅՍԸ

(ՎԱՐԴԱՎԱՌ)

(Մատթ. ԳԶ. 13 — ԺԷ 13)

Ո՛չ թէ այլոց կարծիքին՝ այլ ներքին եւ անձնական զգացումին վրայ պէտք է հիմնուի ինքնաճանաչութիւնը: — Իսկ այդ զգացումը հարազատ է եւ վստահելի, երբ սրտին մէջ կը ծնի, անոր՝ աւելի պարտականութեանց հոգերով ճնշուած քան վայելքի իղծերով տենդավառած, այսինքն աւելի աստուածայինին քան մարդկայինին խոկումովը զրաւուած միջոցին:

Որպէսզի մարդս կարենայ հանջնալ իր անձը, պէտք է որ տեսնէ զայն, ըսպէ մը գէթ, ներքին այն լոյսով՝ զոր Դերագոյնին մտածումը միայն կրնայ շողացնել իր էութեան մէջ, աղօթքի միջոցաւ Աստուծոյ հետ դէմյանդիմանուած իր մէկ պահուն: — Նուիրումի եւ անձնութեան խորհուրդներով լուսաւորուած գիտակցութեան մը այդ՝ վիճակը հոգիին պայծառակերպութեան ամէնէն զեղեցիկ ժամն է:

Այդ ժամը այնքան աւելի կենդանի հանդիսադրութիւնը կ'ըլլայ հոգիին, որքան աւելի հեռաւոր խորքի մը վրայ կը բացուի վարագոյրը, այսինքն ո՛րքան աւելի՝ անծին զգացումէն աւելի ցեղինը ու անհատին մտաւիպարէն աւելի՝ համայնքինը կ'երեւի հոն:

Մեծ մարդիկ իրենց ցեղին առաւելութիւններուն աւելի կամ նուազ յայտնի անծնաւորումն են. ու նրկարագիր մը այնքան աւելի տոկուն կ'ըլլայ եւ տպաւորիչ, որքան աւելի իր ցեղին առաքինութիւններն ու շնորհներն են անոր բաղկացուցիչ տարրերը: Եւ ճշմարտապէս մեծ է ան՝ որ իր կոչումին վրայ մտածած աւտեն կրնայ արթնցնել իր արիւնին մէջ նիրհող հինաւուրց եւ ազնուագոյն բնագղներ, որ կրնայ իր խրդմնւորանքին մէջ կենդանացած զգալ իր ազգին պատմութեան փառաւորագոյն տիպարները:

Աստուծոյ մտածումին՝ անոր գիտակցութեան մէջ ծնած ներքին լրջսը այն աւտեն կը զգենու երկնային կամքի մը ազդուութիւնը, որ դարաւոր յիշատակներու ծոցէն կը հնչէ, հին եւ նուիրական ուխտի մը պատգամը բերելով ապրող սերունդին, ու մարդու մը անծին վրայ՝ անոր ցեղին իսկ պայծառակերպութիւնը, այսինքն գերազանց գործի մը կոչումն ըլլալու հաւաստիքը ցուցնելով մարդկութեան:

Ա. Ի. Ե. Տ. Ա. Ր. Ա. Ն. Ի « ՓՈՔՐԻԿ » Ը

(Բ. Կիրակի զինի Վարդավառի)

Մատթ. ԺԲ. 10—14)

Քասակարգութիւնը եւ աստիճանաւորումները ,
զորս մարդոց կամքէն կախուած կամ անկախ
հանգամանքներ կը ստեղծեն աշխարհի ընկերային՝ ըն-
տանեկան եւ իմացական շարքերուն մէջ , անիմաստ
պիտակութիւններ են յաճախ , հեռի միշտ ներկայացը-
նելէ ստոյգ արժանաւորութիւններ :

Երևոյթները պէտք չէ խաբեն նայուածքը . այն
համոզումը թէ ամէնէն անշուք խոնարհութիւններուն
մէջ կրնան ծածկուած ըլլալ բաշփոյ առաքինութեանց
արժէքներ կամ ընդունակութիւններ , սեւեռեալ մոռա-
ծումը պէտք է ըլլայ քրիստոնէին սրտին :

Ինչպէս սերմնահատի մը մաշկէն դուրս ելած ծի-
լին մէջ ապագայ ծառին պատկերը կայ , նոյնպէս աչ-
քը արեւի լոյսին նոր բացած կամ իր խօսքին թոթո-
վանքովն ու մտքին կայծկլտումներովը մեր գործմանքը
առինքնող մանկան մէջ՝ զալիք մեծութիւններու հնա-

րաւորութիւնները կը պահուին, եւ, ինչպէս ամէնէն աննշմար անկիւններուն մէջ ու կոխոտուած ճամբաներուն ներքեւ ստէպ գանձեր կան թաքուն, նոյնպէս ամէնէն անխօս համեստութիւններուն եւ ամէնէն անտեսուած անհատներուն մէջ հոգեկան եւ մտաւոր ծիրքերու շքեղութիւններ կրնան ստուերածուած ըլլալ:

Յարգա՞նք մանկութեան. սո՛յս պէտք է լինի ծնողական գգուանքներուն քաղցրութեան ամէնէն մաքուր զգացումը, եւ մատաղ սերունդին դաստիարակութեան կանչուածներուն ամէնէն լուրջ մտահոգութիւնը: — Ու յարգա՞նք նաեւ անոնց, որոնց չէ ժպտեր երբեք բախտը, եւ որոնք դիրքի միջակութեան եւ կենցաղական պայմաններու տարտամութեանց մէջ կը մընան անուեսանելի:

Այնպիսիներուն ուղղուած սիրալիր ակնարկ մը յաճախ համազօր է մեծագոյն բարերարութեան:

«Փոքրիկ»ները ... պզտիկներն ու թշուառները, Յիսուսի սիրածները եւ Աւետարանի սիրողները... ո՛վ որ կը խորհի թէ անոնք չեն արժեք իրենց մասին մտածելու հոգն անգամ, ու չ'զգուշանար անոնց ուղղելէ խօսք մը, իրենց հանդէպ ընելէ արարք մը, որ կրնայ դէպի մոլար ճամբայ մը մղել զանոնք, կամ կոտրել անոնց կորովը, կը մեղանչէ քրիստոնէական բարոյականին դէմ:

Սիրո՛յ արժանի են անոնք եւ ոչ թէ արհամարհանքի:

ԲՈՒՆ ԶԱՐԻՓԸ

(Բարեկենդան Վերափոխման)

(Մատթ. Բ. 1 — 12)

Կարելի է անշուշտ այսպանել փոյթն ու հոգա-
ծութիւնը — թէ իսկ երբեմն թատերական
ծայրայեղութեանց տարուին անոնք — , զորս մարդիկ
կը ցուցնեն՝ հիւանդութեանց դէմ իրենց կամ իրենց-
ներուն կեանքը պաշտպանելու համար իրենց կատա-
րած ջանադրութեանց ատեն : Առողջութեան եւ կեան-
քի տեսողութիւնը երկարելու փափաքը ամէնէն անա-
ռիկ եւ ամէնէն բնագդական զգացումներէն է մար-
դուն մէջ :

Եւ սակայն, օգտակար է եւ անհրաժեշտ, որ ինք-
զինքնիս վարժեցուցած ըլլանք մեր ֆիզիքական ամէ-
նէն տազնապալից պահերուն իսկ խորհելու թէ մարմ-
նական ամէն տառապանք, ամէնէն աննշանէն սկսեալ
մինչեւ ամէնէն ահաւորը , զրեթէ միշտ, հետեւանքն են
մեր կամ մեր օգտին ու խնամքին պատասխանատու-
թիւնն ստանձնողներու կողմէ գործուած անուշադրու-

թեան մը՝ անհեռատեսութեան մը՝ անհաւատարմութեան մը կամ բարոյական թերացումի մը, որ մեղքն է ինքնին:

Ի՞նչ եւ ո՞րքան անմեղ կեանքեր պիտի փրկուէին եթէ չ'լինէր ծնողներու անգիտանքն եւ անհոգութիւնը. երիտասարդութեան ի՞նչ անբիծ ծաղիկներ պիտի չ'խամրէին իրենց փթթումին մէջ, եթէ կեանքի լուջ եւ մաքուր զգացումը ամէն վայրկեան անդի չ'տար խախտած խարխլած բարոյականի մը տխուր կիրքերուն: Ընտանեկան մթնոլորտը ո՞րքան երջանիկ եւ ընկերային կենցաղը ո՞րչափ քաղցր ու անդորր պիտի ըլլային, եթէ իմաստութեան սկիզբը, այսինքն դաստիարակութեան խարխիւը մնացած ըլլային Աստուծոյ երկիւղը եւ արդարութեան սէրը միայն:

Բուն չարիքը, այն որ միայն պարտի սոսկում ազդել մեր սրտին, է այն որ կրնայ ընկճել հոգի՝ն իսկ, ուր է բուն կեանքը: — Չենք կրնար անհոգ մնալ անտարակոյս մարմինին տանջանքին հանդէպ. բայց մեր մեծագոյն մտահոգութեան առարկան պէտք է լինի միշտ բարոյական չարիքը:

Պէտք է լինի միշտ ծայն մը, կամ մատ մը, որ մարդկութիւնը անդոհող քաղաքական մրրիկներուն ետին ու մեր ֆիզիքական կեանքը տառապեցնող ախտաւորումներուն ներքեւ ցուցնէ մեզի միշտ՝ մեղքին աւերը:

ՕՐՕՐՈՅՆ ՈՒ ԴԱԴԱՂԸ

(ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Չկայ տեսարան մը՝ աւելի սուրբ եւ սրտառուչ, քան այն՝ որ իրարու մօտ կը բերէ մարդկային կեանքի սկիզբն ու վախճանը:

Զաւկի մը օրօրոցը, որուն վերեւ կը հսկէ մայրաքանան աչք մը, ու մօր մը դազաղը, որուն վրայ հակած է իր զաւկին սիրտը...

Առաջինը խանդաղատանքն է Յոյսին, իսկ երկրորդը՝ պաշտումը Սիրոյ. երկուքն ալ Հաւատքին սրբութեամբը օրհնուած:

Երջանիկ է մայր մը, երբ իր սրտահատոր հրեշտակին առաջին ժպիտին մէջ իսկ կրնայ կարդալ մարմնոյ եւ արեան ազդումներէն գերիվեր տնօրէնութեան մը խորհուրդը, անմահ ապագայի մը կոչումը: Բայց երջանկագոյն եւս է նա, որ իր ծնողքին անհւնացած պատկերին վրայ կրնայ տեսնել շիջած բայց չմեռած առաքինութիւններու օծութիւնը, ու իր սիրոյն բովան-

դակ երկիւղածութեամբը անոր յիշատակին առջեւ խոնարհած ատեն, իր սրտին լուծեանը մէջ լսել տալաւ ին նախկին երգը ծայնին՝ որ իր մանկութիւնը քաղցրութեամբ երանաւետեց :

Դազադ մը, որ մտածել կուտայ օրօրոցի մը վրայ, մահուան իր մը չէ այլեւս, այլ անմահութեան խորհրդանշան մը, ուր մեռած մօր մը զգացումին մէջէն ամէն օր կը յառնէ մայրութեան գաղափարը, իրմով տպաւորուած սիրտերուն մէջ շարունակ ծնելու եւ վերածնելու համար կեանքին մտածումը :

Իսկ այդպիսի դազադ մը կրնայ ըլլալ անոնցը՝ այն մայրերունը միայն, որոնք իրենց զաւակներուն հոգեկան շնորհներէն կրցած են ընդունիլ գերազոյն յայտնութեան մը տպաւորութիւնները ու «պահել զանոնք իրենց սրտին մէջ» . որոնք քայլ առ քայլ հետեւած են այդ յայտնութեան անոնց նկարագրին մէջ տարրացումին, ու, հակառակ տարակոյսին մերթ ընդ մերթ իրենց «հոգիէն անցնող սուր»ին, անայլայլ պահած են, իրենց համարումն անոնց մասին . որոնք, անոնց մէջ գաղափարական կոչում մը հաստատելէ վերջ, չեն մըտաբերած ստորադասել զայն առտնին կամ առօրեայ նկատումներու, ու անոնց շամէնէն տաժանելի վայրկեաններուն մէջ, մինչեւ վերջին թոպէն, անոնց հետ միասին քամած են վիշտին բաժակը :

Կ'անցնի կիւնը, բայց կը մնայ մայրը : — Աշխարհի սուտ հաճութիւնները եւ կանացի ընդունայն գեղը օր մը միայն կը տեւեն, մինչ կրօնքն ու բարոյականը անվախճան դարերու փառքով կը յաւերժացնեն առաքիւնի մօր մը յիշատակը :

ՍԻՐՏԵՐՈՒ ՀԱՄԵՐԳԸ

(Բ. Կիրակի Վերափոխման)

(Ղուկ. Ա. 39 — 56)

Կեանքի ամէնէն երջանիկ պատեհութիւններէն մէկն է միեւնոյն տեսլականով պայծառացած հոգիներուն իրարու հանդիպումը :

Սուրբ ներշնչումներու ամէնէն անոյշ պահն է ան, ուր, հազիւ թէ աչքերն իրարու մէջ կը ցոլացնեն նր-
իրական խորհուրդի մը լոյսը, նոր եւ կենդանի զօրու-
թեան մը յղացքը կը խլրտի իւրաքանչիւրին կուրծքե-
րուն մէջ, սիրտէ սիրտ փոխանցուած լուռ խօսքերու
խանդը վառելով հոն :

Իսկ եթէ այդ հոգիները ընդունակ են ազգային
եւ բարոյական ոգեւորութեան, այսինքն եթէ զիրենք
լուսաւորող տեսլականը վեհագոյն սկզբունքներու վը-
րա՛յ կը կանգնի, ցեղին ծայնն է որ կ'երգէ այն ատեն
այդ խօսքերուն մէջ, ջինջ զգացումներով դաշնաւոր-
ուած քաղցրութեան մը մէջէն :

Անիկա կը պատմէ նախ երջանկութիւնը, զոր Աս-

տուժոյ գաղափարին վրայ հաստատուած հաւատքը կուտայ ժողովուրդներուն: Կը ցուցնէ յետոյ հոգեւոր ցնծութիւնը զոր աստուածային փրկութեան յոյսը միայն կը պարգեւէ մարդուն, աշխարհի ամէնէն ստուերածուած անկիւններուն՝ կեանքի ամէնէն աննշմարելի խոնարհութիւններուն մէջէն դուրս բերելով չկասկածուած արժանիքներ: Ապա կը պատմէ թէ, իրական մեծագործութիւններով փառաւորուած Անոր զօրութիւնը ի՞նչ հրաշքներ կատարած է պատմութեան թատերաբեմին վրայ. ապրող սերունդներուն աչքին առջեւ, փշրելով մտաւոր յոխորտանքի եւ սրտի անբարշտութեան վրայ կանգնած ահնդ ոյժերը, կործանելով անարդար բռնակալութեան վրայ բարձրացած ահարկու գահերը, եւ իրենց երազին ունայնութեանը մէջ փճացնելով՝ յղիութեան կամ ագահութեան մէջ իրենց անծին կուռքը պաշտող հարուստները, րնկերութեան ամէնէն մոռցուած խաւերէն հանելով մեծութիւններ, որոնց վրայ ոչ որ կրնայ մըտածել:

Երբ աշխարհի իմաստութիւնը կը շուարի կեանքի յեղաշրջութիւններուն առջեւ, երբ պատմութեան քրննադատութիւնը կը զգայ թէ այլեւս անկարող է բանականութեան լոյսով բացատրելու դէպքերու պատճառականութեան օրէնքները, երբ հասարակաց կարծիքը՝ յուսահատած՝ կը սկսի կոյր ճակատագրականութեան մը վերագրել ա՛լ ամէն բան, որբա՛ն զբաւի է ձայնը՝ որ Արդարութեան յաղթանակին եւ Ապագային աւետիսը կը լսեցնէ մեզի, յոյսով եւ հաւատքով առջուած բարի սիրտերու համերգի մը մէջէն:

ԱՆԾԱՆՈԹ ԲԱՐԵՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Գ. Կիրակի զինի Ղերափոխման)

(Մարկ. Գ. 35—40)

 արեւանցի ակնարկ մը բաւական պիտի ըլլայ՝ համոզուելու համար թէ չատ աւելի բազմաթիւ են այն բարիքները՝ զորս մարդիկ կը վայելեն, առանց գիտնալու թէ ո՛ւսկից կամ ինչպէս կը տրուին անոնք իրենց, քան անոնք՝ որոնց ծանօթ են պատճառը կամ հեղինակը։ — Այս իրողութեան վրայ բարոյական տեսակէտէ մը նայելով, կարելի է ըսել նաեւ թէ քիչ անգամ է որ բուն մեր անձնական արժանիքովը կը ստանանք կեանքի լաւագոյն առաւելութիւնները, եւ թէ՛ յաճախ կարծես դիպուածով կամ ընդհանուր եւ դարաւոր ժառանգութեամբ մը կը հասնին անոնք մեզի։

Գիտութեան եւ արուեստից զարգացման, ու բնական՝ բարոյական՝ իմաստասիրական եւ կրօնական յառաջդիմութեանց դաշտերուն մէջ կատարուած ամէն քայլափոխ իր պատմութիւնն ունեցած է անշուշտ, լի՝ կամքի եւ մտքի մեծագործութեանց յիշատակներով։ Ասոնցմէ սակայն ի՛նչ փոքր մասնիկ մը միայն կրցած

է ճողոպրիլ ժամանակին աւերիչ ոյժէն, երբ ամենամեծ մասը թաղուած կը մնայ մոռացումի եւ անգիտանքի խաւարին մէջ: — Ու մինչ Քաղաքակրթութիւնը ամէն օր իր ընթացքը կը շարունակէ անհուն զոհողութիւններու եւ յաղթահարուած ահագին արգելքներու ճամբէն, մարդոց մեծամասնութիւնը — նման «միւս նաւեր» ուն մէջ եղած ճամբորդներուն, որոնք չէին կրնար երեւակայել նոյն իսկ թէ ի՞նչ զօրութիւն յանկարծ կրցեր է զսպել փոթորիկին կատաղութիւնը — առանց անդրադառնալու, կ'օգտուին միայն անծանօթ նահատակութեանց արդիւնքներովը գնուած խաղաղութեան բարիքներէն:

Անծանօթեմ ծանօթիմ... Ի՞նչ որ ալ ըլլայ բնաբանական ճշմարտութեանց վերահասու ըլլալու համար միտքին կիրարկած մեթոտը, ասիկա՛ է եւ կը մնայ կեանքի բարոյական երեւոյթներն ու եղելութիւնները բացատրող մեծագոյն սկզբունքներէն մին: — Անծանօթ զօրութիւններէ, անծանօթ օրէնքներէ, անծանօթ բարութիւններէ՛ է որ յաճախ կ'ընդունինք ինչ որ սովոր ենք թերեւս պիտակ բառով մը մեր կեանքին մէջ կոչել «երջանկութիւն»:

Ի՞նչ երանութիւն, սակայն, մարդուն համար, եթէ կարենար, թէ՛ իսկ իր կեանքին զինովը, միշտ բան մը աւելի տանիլ բարդել անանուն երախտիքներու՝ անհամբաւ մեծութիւններու եւ անաղմուկ առաքինութիւններու այն գանձարանին մէջ, որ Աւետարանով նուիրագործուած օրհնութեանց ամէնէն անսպառ աղբիւրն է երկրի վրայ:

ՀՈԳԵԻՈՐ ԶԳՈՂՈՒԹԻՒՆՐ

(Գ. Կիրակի զկնի վերափոխման)

(Մարկ. Զ. 30 — 34

Ոչինչ, ոչինչ պիտի կարենայ խափանել բարոյական ոգևորութիւնը, եթէ անիկա անգամ մը սկսած է լրջօրէն, այսինքն եթէ սրտին խորը ինկած է կայծ մը այն կրակէն՝ զոր Հաւատքն ու Սէրը միայն կրնան արծարծել մարդուն մէջ:

Այնքան հզօր է անոր տիրապետութիւնը հոգիին վրայ, որ իրեն ննթարկուածին անշատ անգամ կորսնցնել կուտայ կեանքի տարրական կարիքներուն զգացումն իսկ. ու այնքան փոխանցիկ է անոր տպաւորութիւնը սիրտէ սիրտ, որ ընտրեալներու սակաւաւոր թիւը կարճ ժամանակի մը մէջ կը վերածուի հոծ բազմութեան:

Համոզումը, զոր հեռուէն տեսնող սկեպտիկ միտքեր վարկաբարձի կարծիք մը կը կարծէին, մարմին դարձած է անոնց մէջ, ու կ'արտայայտուի անդիմադրելի անկեղծութեան մը սաստկութեամբը:

Ի զուր, գործիչը՝ որ անոնց առաջնորդելու պաշ-

տօնը ունի, իմաստութիւն կը համարի ժամանակաւոր մեկուսացումով մը մեղմել անոնց զգացումներուն գերագրգռութիւնը. լեռներն ու ծովերը չեն կրնար զանոնք բաժնել իրմէն. եւ խուն հանգիստէ մը վերջը իր նայուածքին առջեւ կը գտնէ նորէն զանոնք ամէնքը, սիրալիր ու երկիւղած սեւեռումով մը հոգեւին իրենն ուղղուած :

Անոնք կը նմանին անհովիւ հօտերու, զորս հոգեւոր ձգողութեամբ մը ծառի մը շուքին տակ հաւաքներ է սրինգի ձայնին յուշքը միայն :

Անոնց այդ տեսքը, գաղափարի մը կարօտը արտաիայլող աչքերու այդ մագնիսացնող տեսարանը խորապէս կ'ազդէ գործիչին վրայ, գործի եւ ներշնչումի անսպառ աղբիւր մը բանալով անոր սրտին խորը :

Ու խօսքը, յորդ ու բեղուն, իր կազդուրիչ քաղցրութիւնը կը հեղու անոնց սիրտերուն մէջ, ինչպէս ամրան անծրելը՝ երաշտէն պատուտած ակօսներուն մէջ :

Անոնց նայող ռեւէ ուրիշ մը շուտով պիտի խորհէր թէ կեանքը միայն ան չէ, զոր հացին սնունդովը կը ստանան մարդիկ, այլ յաճախ նաեւ ան՝ զոր Աստուծոյ խօսքը կուտայ անոնց :

ՄԵՇԱԳՈՅՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

(Կիրակի Խաչի Բարեկենդան)

(Մարկ. է. 31 — 37)

Մին՝ մեծագոյն բարեգործութիւններէն, զորս Աւետարանը ըրած է մարդկութեան, է այն հրաշքը՝ զոր կատարեց, բանալով անոր լսելիքը Աստուծոյ ձայնին, եւ տալով անոր ազատութիւն՝ խօսելու Աստուծոյ հետ։ — Իրմէ առաջ, մարդիկ խուլ ու համր էին Աստուծոյ հանդէպ։

Հին կրօնները, հեռու յայտնութեան մը լոյսն ունենալէ իրենց մէջ, միմին խորհուրդներու ահաւորութեան վրայ դրած էին իրենց ամբողջ հեղինակութիւնը. երկիւղն էր անոնց հիմը, եւ սոսկումը՝ անոնց բարոյականը, եթէ տակաւին ներելի է այդպիսի անունով որակել վախով ու վարանքով լեցուած հոգիի այն վիճակը, զոր մարդ կը զգար Գերագոյնին գաղափարին առջեւ։ — Նախախնամութեան, այսինքն ամէն վայրկեան մարդկութեան ճակատագրին հոգն ունեցող Աստուծոյ մը ըմբռնումը գործն է Քրիստոնէութեան։

Ու այդ ըմբռնումին շնորհիւն է որ մարդ իրա-

ւունք զգաց իրեն՝ իր խղճին մէջ իսկ լսելու երկնաւոր Հօր մը ծայնը, եւ համարձակութիւն՝ որդիաբար խօսելու անոր հետ, իր սրտին խորերէն:

ԶԱստուած լսելու եւ Անորմէ լսուելու գիտակցութիւնը իր բարերար ազդեցութիւնն ունեցաւ նաեւ մարդուն ընկերային կեանքին վրայ: — Քրիստոնէութենէն առաջ մարդիկ խուլ եւ համր էին իրարո՛ւ հանդէպ եւս: Դիրքի եւ աստիճաններու տիրացած անձինք չէին զիջանիւր լսելու խոնարհ դասակարգերու ծայնը. ու տկարը եւ թշուառը քաջութիւն չունէին մինչեւ գահերուն ոտքը բարձրացնելու իրենց աղաղակը:

Աւետարա՛նն էր որ առաջիններուն ճանչցուց իրենց պարտականութիւնը, եւ երկրորդներուն՝ իրենց իրաւունքն այդ մասին: Ազատութիւնը, պարտուց եւ իրաւանց սահմանաւորումով ճշդուած եւ օրէնսդրուած ազատութիւնը ամէնէն գեղեցիկ պտուղն է քրիստոնէական բարոյականին: Անոր շնորհիւ է որ ջնջուեցաւ ծառայի եւ տիրոջ, ստրուկի եւ ազատի, առն եւ կնոջ խտիրը, ու Յիսուսի զգացումին առջեւ ամէնքը լեցուեցան հաւասարութեան եւ միութեան գիտակցութեամբ:

Եթէ մարդու մը ականջին ու լեզուին վրայ կատարուած ֆիզիքական բժշկութեան մը համար, իր հակառակորդները ամէնէն բարի վկայութիւնը տուին Քրիստոսի մասին, զմայլանքի ի՞նչ խոստովանութիւն կը պարտինք մենք Քրիստոնեաներս՝ Քրիստոնէութեան, ամենամեծ այն բարեգործութեան համար, զոր անիկա կատարեց երկրի վրայ, մարդկային հոգիին պարգեւելով համարձակութիւն խօսողութեան եւ լսողութեան՝ Աստուծոյ եւ ընկերին հանդէպ:

« ՃԱՌ ԽԱՉԻՆ »

(ԽԱՉԻՆԻՐԱՅԻ ՏՈՆԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Եթէ իրերն ու գործերը տեսնելու եւ դատելու համար աշխարհ ունի իր տեսակէտն ու չափանիշը, որոնք մէկու մը համար հրաշքին զարմանալիքն են, եւ ուրիշի մը համար գիտութեան փաստը, Հաւատքը եւս՝ կեանքը եւ արժէքները ճանչնալու եւ ըմբռնելու համար ունի իր ստուգանիշերը, որոնք են Սէրն ու Խիղճը. երկու բառեր կամ զաղափարներ, որոնց համադրութիւնն է Աւետարանը:

Անոնք որ Աւետարանի պատուհանէն կը նային խաչին, անոր վրայ պիտի կարդան պատմութիւնը յաւիտենական Հրաշքի մը, զոր Աստուած ի սկզբանէ անտի կատարած է. միշտ: Այդ հրաշքը, մարդկային յիմարութեան կամ մարդոցմէ այնպէս կարծուած վիճակի մը միջոցաւ՝ աստուածային իմաստութեան, եւ մարդկային տկարութեան կամ մարդոցմէ այնպէս նրկատուած վիճակի մը միջոցաւ աստուածային զօրութեան յայտնագործումն է երկրի վրայ:

Ու խաչին ճառը քարոզութիւնն է այդ հրաշքին :

« Խաչին յիմարութիւնը Աստուծոյ իմաստութիւնն է . խաչին տկարութիւնը Աստուծոյ զօրութիւնն է » : Եթէ Քրիստոնէութեան մեծագոյն Գործիչը , որ չէր տեսած խաչն ու խաչեալը , կը հաւատար անոր , եթէ առաջին դարերու հաւատացեալները , որոնք քրիստոնէական կեանքէն ա'յնքան կարճառօտ փորձառութիւն մը ունեցած էին տակաւին , կը հաւատային անոր , մենք , որ քսան դարերու ապրուած երկարածիզ փորձառութեան մը պատմութիւնն ունինք մեր ետին , որքա՛ն աւելի դիւրութեամբ եւ ինչպիսի՛ երջանկութեամբ պէտք է հաւատանք անոր :

Իբր երկու հազար տարիներու անդուլ ջանքերով եւ արդիւնքներով գործարանաւորուած կեանքի այն դրութեան մէջ , որ Աւետարանի դաշտն է բովանդակապէս տեսէք թէ՛ այդ անշուք նշանը , խաչը , եւ անոր ներ- շընչած սուրբ յիմարութիւնը իմաստութեան ի'նչ մեծագործութիւններ հրաշակերտած են յաճախ ամէնէն « անտոհմ »՝ « տկար »՝ եւ արհամարհեալ » մարդոց միջոցաւ :

Ամէն յառաջդիմութիւն , որ Աւետարանէն ասդին կը սկսի , տոգորուած է նոր զգացումով մը՝ եւ ոգիով մը , որ Սէր եւ Գութ կը կոչուին , ու կը գործադրուի սրտագին զօրութեամբ մը , որ անծնուիրութիւնն է :

Անծին սէրը չէ այլեւս՝ որ թռիչք կուտայ հանճարին , այլ ծառայութեան եւ նուիրումին իղծը . գեղեցկութեան եւ հանոյքին կիրքը չէ որ կ'ոգեւորէ սիրտը , այլ բարութեան եւ մարդասիրութեան տենչը : — Մեծագոյն տարբերութիւնը , որով կը զանազանուին հին ու նոր քաղաքակրթութիւնները , ծնունդն է այս իրո-

ղութեան. խաչը, որ կախաղան մըն էր հոն, ու սոսկումի գործիք մը, հոս սիրոյ խորհրդանշանն է, որուն վրայ կը խաղաղի Մահապարտին հոգին՝ իր վերջին համբոյրին մէջ:

Բայց «կորսուած» ներուն, այսինքն անոնց համար, որոնց սիրտը փլատակ մըն է եւ միտքը աւերակոյտ մը, անիկա դեռ տկարութիւն եւ յիմարութիւն է միայն: Ինչ փոյթ, սակայն, «կանչուած» ներուն, այսինքն անոնց համար, որոնց հոգին փրկութեան եւ սիրոյ լոյսովն է ողողուած, նշմարիտ իմաստութիւնը եւ զօրութիւնն է ան:

« ԵՐԿՈՒՔՆ Ի ՄԻ »

(Բ. Կիր. զկնի Խաչվերացին)

(Մարկ. Ժ. 1 — 12)

Սմուսնութեան բարոյական արժէքը կարենալու համար ըմբռնել, պէտք է անոր վրայ նայիլ բարձրագոյն՝ այսինքն կրօնական տեսակէտէ մը, վասնզի, ընկերական դաշինք մը ըլլալէ առաջ, աստուածային հաստատութիւն մըն է անիկա, որ բնական օրէնքին մէջ նոյնիսկ կը յայտնուի:

Այրը կամ կինը թերի են իբր էակ, իւրաքանչիւրը առանձինն, այսինքն մին միւսէն անջատաբար առնելու անհնար. երկուքին միացումը կամ իրարմով լրացումն է որ կ'ամբողջացնէ անոնց էութիւնը:

Բնութեան օրէնքը, այսինքն Աստուծոյ կամքն է ասիկա:

Այս կերպով ամբողջացած էակը լոկ բնական միութիւն մը չէ սակայն, այլ նաեւ ու մանաւանդ բարոյական միութիւն մը. վասնզի, երկուքին ֆիզիքապէս իրարու հետ միանալնէն վերջը, իրենց միջեւ ա'յնպիսի կապ մը կը ստեղծուի, որ անոնք այլեւս կը դառնան իրարու մասերը, մին՝ միւսին համար ապրող:

Աստուած, որ տնօրինած է անոնց միութիւնը, չուզեր անոնց բաժանումը. ու մարդկային կիրքերը եւ քմահաճոյքները պէտք չէ աւելի գերակշիռ ըլլան քան Աստուծոյ կամքը, որ օրէնքն է կեանքին:

Եթէ այդ օրէնքը, ինչ ինչ պարագաներու մէջ, այս կամ այն ժողովուրդին կենցաղական պայմաններէն ազդուած, ունեցած է զարտուղութիւններ, որոնք նոյն իսկ նուիրագործուած են բացատրելի հանգամանքներով, ատիկա սակայն, չեղծեր բուն սկզբունքը. զի «բացառութիւնը — յարաբերական արժէք — չի կրնար ջնջել օրէնքը, որ բոլոր մարդոց եւ բոլոր ժամանակներու համար բացարձակ արժէք մը ունի միշտ»:

Կրօնքին օրհնութեամբը միացած ամուր «Երկուքն ի մի» զուգեալ բարդ անհատականութիւնն է. կեանքի բոլոր միւս կապերէն աւելի հզօր կապով գոյացած միութիւնը, որուն վրայ կ'իշխէ Աստուծոյ գաղափարին բացայայտիչ զօրութիւնը, Սէրը:

ՎԵՐՋԻՆ ՆՇԱՆԵՐ

(ՎԱՐԱՆԻՅ ԽԱՉ)

(Մատթ. ԻԴ. 30—36)

Ներ սիրտը ընկնուած է մտահոգութիւններու ներքեւ, զորս աշխարհի խորհուրդը անծկութեան օրերու մէջ կը ծնի ամէն վայրկեան, կամ երբ ընդարմացած է անիկա հեշտութեանց գզուանքներէն, զորս մեղկ կեանքի մը զգացումը ամէն բոլորէ կը մատուցանէ իրեն, ո՛չ պատմութեան խրատը, ո՛չ հզօր խօսքերուն ազատգամը եւ ոչ բնութեան դղրդալից պատահարները կրնան սթափեցնել զինքը իր մարմնական թմրութենէն, այնպէս՝ ինչպէս իր սրտին մռայլ խորքէն — իբր տղմուտ յատակէ մը — դէպի վեր նշուլող այն ճանաչը, որ օր մը կը լուսաւորէ յանկարծ իր հոգիին երկինքը, հոն երևցնելով ահեղ զօրութեան մը խորհրդանշանը:

Այդ պահը, ուր սիրտը նորոգումի մը շունչը կը զգայ իր մէջ, ո՛րքան անհատներու՝ նոյնքան նաեւ ժողովուրդներու կեանքին մէջ փրկութեան այն ժամն է, ուր Աստուծոյ, այսինքն գերազոյն արդարութեան մը

երկիւղին զգացումը տիրապետող ոյժ կը դառնայ մարդուն մէջ :

Բարոյական անկումներու, այլասերումի ընկերային ու քաղաքական նուաստացումներուն կը յաջորդէ անպատճառ վերանորոգումի շրջան մը, որ կրօնական զարթօնքով մը կը սկսի միշտ :

Նոր կեանքի այդ խմորումը յառաջ կը բերէ նախ ցաւագին դրութեան համատարած վիճակ մը, որ փրճացումի դատապարտուած վատթար հոգիներուն վերջին կոծն է, եւ յետոյ խաղաղ ու բարի կարգի մը սկզբնաւորութիւնը, որ կը կատարուի «չորս հովերէն», կեանքի ամէնէն անշուք անկիւններէն հաւաքուած ընտրեալներու համագործակցութեամբը :

Բարոյական այս ճշմարտութիւնը ա՛յնքան անխաբէ, որքան անվրէպ է ընական երեւոյթներու յաջորդականութեան օրէնքը :

Անհատներու կեանքին կամ ազգերու գոյութեան մէջ, ո՛ւր որ ազնուական անցեալի մը ընդհողուած նըշմարները կան, ամէնէն ամեհի մրրիկներէն եւ փլուզումներէն վերջ, օր մը, անհրաժեշտաբար եւ անակնունելիօրէն, պիտի բացուի անպատճառ նոր եւ բարգաւաճ շրջանի մը արշալոյսը, երբ հաւատքին փաստը, իբրեւ «վերջին նշան» աստուածային բարութեան նկատմամբ տածուած համոզումներու, աստղի մը պէս փայլի մթամած սիրտերու երկինքին վրայ :

ԼՈՒԻԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆՐ

(Դ. Կիր. զինի Խաչվերացին)

(Մարկ. ԺԱ. 27—33)

 Լստեալ երկու պարագաներու մէջ է որ մարդիկ ընդհանրապէս կը տարուին լուծեամբ պատասխանել իրենց եղած հարցումին :

1. — Երբ կը զգան թէ, ո՛չ թէ բարենկատ հարցասիրութենէ, այլ չարամիտ հարցաքննութենէ մը կը բղխի ան :

2. — Երբ շուարումի ենթարկուած են, եւ կը ճըգնին կեղծուած վերապահումի մը տակ սքօղել իրենց պարտութիւնը :

Առաջինը, պարագան է անոնց, որոնց համար ամէն գաղափար լուսաւոր է համոզումի մը չափ :

Երկրորդը, անոնց՝ որոնք կը խորհին, ո՛չ թէ իմացական կեանքը ապրելու, այլ հնարամտութիւններ որոնելու համար միայն :

Առաջինները պայծառատես միտքերն են, ո՛րքան իմաստուն նոյնքան բարի ձգտումներէ զսպանակուած :

երկրորդները՝ տկար հոգիները, փոքրոգի միտքեր, որոնց սրտին խորը իրենց լարած թակարդներուն դողը կայ միշտ:

Լռելով ասոնք կը ծառայեն իրենց տկարութեան, իսկ անոնք՝ ճշմարտութեան:

Արդարեւ, լաւագոյն է ոսկի՝ միայն համարիլ լր-
ռութիւնը, երբ վստահ ես թէ, խօսելով՝ տիղմի մէջ
պիտի թափած ըլլաս ճշմարտութիւնը:

Առաքելութիւնը՝ զոր ան, ճշմարտութիւնը, կը
հարկադրէ մտքին, անտարակոյս ամէնէն ազնիւ պաշ-
տօնն է, որուն կրնայ ցանկալ զաղափարի մարդը,
բայց շրջահայեաց տնտեսութիւնը, զոր հարկ է անոր
վերաբերմամբ կիրարկել, հրամանակարգ պարտակա-
նութիւն մըն է յաճախ սրտի տէր անծին համար, երբ
կը զգայ թէ ապառաժներու վրայ ցանուած սերմնա-
հատը պիտի ըլլայ ան, կամ խոզերու առջեւ նետուած
մարգարիտը:

Լուռ նայուածքի մը մէջ յաճախ աւելի պերճա-
խօսութիւն կայ, քան ճախարակուած պարբերութիւն-
ներու թափին մէջ, ու կան պարագաներ, ուր խօսողը
թէ՛ իր անծին եւ թէ՛ լսողին անծին, եւ թէ՛ մանա-
ւանդ ճշմարտութեան աւելի մեծարանք մատուցած
կ'ըլլայ, ըսելով կամ ըսել ուզելով պարզապէս. « Լն'ա՛ր
շուքեան սրտիս »:

Ո՛Չ ԹԷ՛ ԲԱՆԱԿԸ, ԱՅԼ ՈՐԱԿԸ

(Ե. Կիր. զկնի Խաչվերացի)

(Մարկ. ԺԲ. 41 — 44)

Թիւր չէ որ անպատճառ կը շինէ ոյժը, ինչպէս ստուար ծաւալը չէ միշտ ապացոյց ստոյգ մեծութեան :

Աշխարհախումբ բանականեր, որոնք պարպուած են քաջութեան հոգիէն ու կանոններու հրահանգութենէն, հաւասար են ոչինչի. ու փիղի մը վիթխարի ուղեղը բիւր անգամ նուազ կ'արժէ քան նորածին մանուկին փոքրիկ գանկը, ուր կը պահուի տրամախոհութեան կայծը :

Այս սկզբունքը աւելի պայծառ եւ ներոյժ կերպով ի յայտ կուգայ արժէքներու բարոյական գնահատումին մէջ :

Ո՛չ թէ տուրքն ինքնին, այլ տուչութեան շարժառիթն ու կերպն են որ կը բարձրացնեն տրուածին նըշանակութիւնն ու արժէքը :

Չկայ անձնուիրութենէն աւելի խեղ յիմարութիւն, եթէ ես ին զգացումն է՝ անոր միակ շրդիչ զօրութիւնը :

Բայց առաքինութեանց լրումն է անիկա, երբ բարձր սկզբունքի մը հրայրքը կամ նուիրական պարտականութեանց ուխտն է որ մարդը կը մղեն անոր :

Անձնական հանգամանքը ոչինչ կամ համեմատաբար քիչ բան կ'աւելցնէ կատարուած բարեգործութեան մը կամ մատուցուած ծառայութեան մը գեղեցկութեան վրայ . լուման, զոր աղքատ կիներ ձգեց Տահարին զանձանակին մէջ , այսօր պիտի նկատուէր նոյնքան սրբագործուած իր մը , եւ քրիստոնէական բարոյականի տնտեսութեան մէջ պիտի մնար դարձեալ մեծ խորհրդանշան մը , եթէ հարուստ մը տուած ըլլար զայն , անկեղծութեան եւ խոնարհութեան այն սրտագին բերումովը , որ այրիին լուսապսակուած դէմքը նկարեց Աւետարանի պատկերամատեանին մէջ :

Ամէն բան ներսէն եւ դէպի վեր :

Սիրտէն պէտք է բղխին բոլոր բարի առաջադրութիւնները , ազնիւ ձգտումները եւ ջանքերը , եւ ուղղուին միշտ բարձրագոյն նպատակներու :

Ո՛վ որ իր տուածին կամ կատարածին մէջ կրնայ դնել « գոյիւ չափ զկեանս իւր » , այսինքն իր կեանքը գոյսւորող հոգին , միանգամայն կը ժառանգէ երջանկութիւնը եւ անմահութիւնը :

ԿԵՆԴԱՆԻ ԽՕՍԲԸ

(2. Կիրակի զկնի Խաչվերացի)

(Ղուկ. Դ. 14—23)

Որպէսզի կրօնքին խօսքը կարենայ կենդանի զօրութեան ազդումն ունենալ, պէտք է որ զայն աւետարանող անձը ներշնչուի «Հոգիին զօրութեամբ»ը միայն, այսինքն որ եւ է ատեն եւ որ եւ է կերպով չմտահոգուի անձնական եւ անցաւոր նկատումներով:

Պէտք է որ մաքուր եւ անվերապահ ուսուցումին հոգը միայն ըլլայ իր ջանքերուն ամբողջ առանցքը. իր համբաւն անկէ միայն ընդունի իր սնունդը. ա'ն ըլլայ իր փառքին բուն յենարանը:

Պէտք է որ առաջին վայրկեանէն կարենայ զգալ եւ շարունակ պահել իր մէջ իր կոչումին գիտակցութիւնը, Աստուծոյ մտածումին օծութեամբը նուիրագործուած:

Պէտք է որ համոզուած ըլլայ թէ Աւետարանի պաշտօնը կը կայանայ մարդկութեան բարոյական ցաւերուն բուժումին մէջ:

ա. Սրտապնդելով խոնարհները, այսինքն անոնք որ իրենց հոգեկան անբաւականութեան զգացումն ունին, եւ զայն կատարելագործելու իղծը :

բ. Աստուածային արդարութեան հաւատքովը վերականգնելով վհատած հոգիները :

գ. Մեղքին հրապոյրներուն մէջ շղթայուածներուն բաշխելով փրկութեան յոյսը :

դ. Խաղաղութեան սպեղանին տալով չարէն խոցոտուած սիրտերու :

ե. Ամէնուն հրատարակելով շնորհաց տնտեսութեան թուականը :

Խօսքը, որ այսպիսի հոգւով բարձրացած բեմէ՝ մը կուգայ, հռետորական որոտումներով տարափուած պատգամը չէ՝ բնաւ, որ, հեղեղասաստ անձրեւին պէս, պահ մը միայն կը մաքրէ մթնոլորտը, այլ մտերմական քաղցրութեամբ սիրտէ սիրտ փոխանցուած անկեղծութիւնը, որ, նման հեզընթաց առուակին, իր կենսատու զօրութիւնը կ'իջեցնէ մինչեւ արմատները, հոգիներուն խորը, ճշմարիտ կեանքին սփոփանքն ու երանութիւնը տալով մարդուն :

ԱՆԿՈՐՆԶԱԿԱՆԸ

(ԳԻԻՏ ԽԱՁ)

Ամէն բան կրնայ կորսուիլ, եւ կը կորսուի՝ իսկ այս փցուն կեանքին մէջ. գեղեցկութիւն, վայելք, հարստութիւն, ոյժ եւ ուրիշ առաւելութիւններ, որոնք խաբուսիկ երջանկութեան մը պատրանքը կուտան յաճախ մեր միամտութեան, կ'անցնին, մերթ ստուերի մը պէս արագ եւ անշշուկ, եւ մերթ իրենց արժէքէն շատ աւելի դղրդիւն պատճառելով մեր սրբտին եւ աշխարհի:

Շատեր, անկարող՝ հանդուրժելու իրենց շուրջն ու մէջը պատահած յեղաշրջումներուն, կը կորսնցունեն իրենց ներքին հաւասարակշռութիւնը, երբեմն ի մլատանոյն իսկ իրենց կեանքին: Ու կը տոկան, այսինքն արիաքար կ'ապրին անոնք միայն, որոնք, իրենց մէջն ու շուրջը գոռացող ամենի մրրիկներու միջոցին, անայլայլ եւ անվրդով կը պահեն իրենց հոգւոյն խորը միշտ սա խորհուրդը թէ կեանքը՝ համբերութեամբ եւ քաջութեամբ կրուած վիշտը, կամ, Աւետարանի յատկաբանութեամբ, խաչն է ինքնին:

Զթառամեցնել կեանքի խորհուրդը, որ խաչին «իմաստութիւն»ը կամ Աւետարանի փիլիսոփայութիւնն է ամբողջովին, պարտականութիւն է մանաւանդ ամէն անոնց, որոնք կոչումի մը գիտակցութիւնը ունին, ու կը զգան թէ ընդունայն անցք մը պէտք չէ ըլլայ իրենց գոյութիւնը այս կեանքի իրականութեան մէջէն:

Ու ամէնքը, անհատ կամ համայնք, աւելի կամ նուազ պայծառ դրութեամբ, ունին միշտ այդ գիտակցութիւնը, երբ կը զգան թէ դէպի ո՛ւր կամ ի՞նչ վախճանի ճակատագրօրէն ուղղուած է իրենց կեանքը:

Բայց կռիւը, զոր աշխարհի շարունակ կը մղէ բարութեան եւ բանականութեան դէմ, ա՛յնքան կատաղի է, եւ յաճախ այնքան վտանգաւոր, որ ամէնէն լուսաւոր նայուածքն ու ամէնէն զգաստ խղճմտանքը կը թուին երբեմն կորսնցնել կեանքի քրիստոնէական տեսիլն ու ըմբռնումը:

Տարակոյսը կը վարագուրէ յաճախ զայն աչքերէն. զարշ եղելութիւններ սիրտերէն կը սրբեն ստէպ անոր տպաւորութիւնը:

Ու խաչը կը ծածկուի ամպերու ետին կամ աղբիւսներու մէջ:

Իր մտատիպարէն հրաժարած մարդուն կամ իր իտէալը ուրացած ազգին ճգնաժամային պահն է ադ:

Երջանիկ է սակայն նա, որ կրնայ օր մը սթափիլ յանկարծ իր հոգւոյն այդ քունէն, ու խոկալ դարձեալ իր կոչումին վրայ, այսինքն նորէն զտնել իր խաչը: — Ու երջանկագոյն է մանաւանդ այն ազգը, որուն ծայն մը կամ ձեռք մը, մութ ու դժբախտ դարերու երկար

խարխափումներէ ետքը, որ մը կրնայ վերստին ցու-
ցընել երկինքի վրայ փայլատակող նշան մը, կամ երկ-
րի ծոցը անխնացած նշխար մը, եւ ըսել իրեն. «Ահա՛
բու խաչդ»:

Ամէն ըան կրնայ անցնիլ կեանքին մէջ. բայց կը-
րօնքը չի պարպուիր բնաւ իր իմաստէն, եթէ մարդ կա-
րենայ անոր մէջ գտնել կամ ցուցնել երբեմն երբեմն մի-
ակ անկորնչականը. նաչին խորհուրդը, վիշտին եւ փա-
ռաքեան պահերը:

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՊ

(Բ. Կիրակի զկնի Խաչվերացի)

(Ղուկ. ԺԲ. 17—21)

Քրիստոնէական ճշմարտութեան ամէնէն խուսկական յատկանիշներէն մին է յայտ յանդիմանութիւնը, քողարկուած մնալու անընդունակութիւնը: Անոր լոյսը պէտք է թափանցէ ամէն տեղ:

Հասարակաց ժառանգութիւն, ամէնքը հաւասարապէս իրաւունք ունին ամբողջովին վայելելու զայն: Անոր մէջ չկայ որեւէ ծածուկ բան՝ զոր կարելի չըլլայ յայտնել, որեւէ գաղտնիք՝ զոր հնար չըլլայ ճանչնալ: Այս տեսակէտով, Աւետարանը չի յիշեցնէր բնաւ կարգ մը հին կրօնական կամ իմաստասիրական այն դրութիւնները, որոնք իրենց հետեւողներուն աստիճանին կամ դասակարգին յատուկ վարդապետութեան եւ պաշտամունքի գաղտնի մասեր (esotérique) կը պարունակէին:

Ճշմարտութեան հասարակապետութիւնն է ան:

Անոր բարոգիչները, այս սկզբունքով տողորուած, իբրեւ համոզուած ախոյեանները անպարտելի դատի

մը, պէտք է ազդարարեն զայն ընդհանուր աշխարհի . պարտին տարածել զայն իբրեւ յայտնութիւն մը, որ չի կրնար եւ պէտք չէ փակուի անձուկ շրջանակի մը մէջ:

Քրիստոնէական ճշմարտութիւնը հաւասարապէս կը տրուի ամէնուն . բայց անոր հաւասար ստացումը կախում ունի անոր հանդէպ ցուցուած ընդունելութենէն, մարդոց զայն ըմբռնելու եղանակէն:

Միտքը չի կրնար կայուն վիճակի մէջ մնալ . իր օրէնքն է ասիկա: Անոնք որ կրնան մշակել իրենց տրամադրութիւնները եւ ձգտիլ դէպի ճշմարտութիւն, կը յառաջդիմեն հոգեւոր կեանքի մէջ . իսկ անոնք որ անկարող են ատոր, իսպառ կը կորսնցնեն բնութենէն իրենց տրուած յետին ընդունակութիւնն ալ:

Ճշմարտութեան հանդէպ մեր ամէնէն նուիրական պարտականութիւններէն մին պէտք է լինի նաեւ անոր նկատմամբ մեր աննկատ կեցուածքը . ուրիշ խօսքով, անոր նկատումը պէտք է գերակշռէ մարդկային բոլոր միւս նկատումները:

Արեան կապը եւ ընտանեկան կեանքի պայմաններն անգամ, որոնք սրտին վրայ ներգործող ամէնէն հզօր ազդեցութիւնն ունին, պէտք չէ մոռցնեն կամ անաւագեն զայն:

Աւետարանի ամէնէն տիրական գաղափարներէն մին է Աստուծոյ Հայրութեան սկզբունքը:

Անոնք որ, ճշմարտութեան լոյսովը, կրնան երկնաւոր Հօրը հետ կատարեալ հաղորդակցութեան մէջ ըլլալ, հոգեւորապէս կ'եղբայրակցին իրարու . ու հոգեւոր եղբայրութիւնը կամ աղգականութիւնը անհուսապէս աւելի կ'արժէ քան մարմնականը:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

(Թ. Կիր. զկնի Խաչվերացի)

(Ղուկ. Բ. 48—57)

Մահուան հանդէպ մեր վերաբերմունքը կախում ունի կեանքի մասին մեր կազմած ըմբռնումէն :

Անոնց համար, որոնք կեանքը կը նկատեն ո՛չ վիշտ եւ ո՛չ հաճոյք. այլ լուրջ պարտականութիւն մը, զոր կոչուած ենք պատուով կատարել, գեղեցիկ օրուան մը երեկոն է միայն մահը, որ, այս պատճառաւ, ոչինչ ունի իր մէջ ահաւոր, խաղաղութիւնն ըլլալով ինքնին :

Ի զուր չէ որ ըսուած է թէ « մահուան շնորհիւ է որ բարոյականը մտած է կեանքին մէջ » . ինչպէս ռազմիկը ա՛յնքան աւելի բաջութեամբ կը վազէ դէպի կրուռոյ դաշտը, որքան աւելի խոր եւ անկեղծ է զինքը հոն մղող արդար դատի մը նկատմամբ իր համոզումը, նոյնպէս մարդիկ արիութեամբ կը դիմագրաւեն կեանքի յեղաշրջութիւններուն, երբ առողջ ու պայծառ է իրենց մէջ ձգտումը դէպի ազնիւ վախճան մը, որ խաղաղութիւնն է հոգիին :

Ու մահը, երբ խաղաղութիւնն է հոգւոյն, կեանքն իսկ է արդէն. հշմարիտ կեանքը, մարդկային գիտակցութեան՝ տիեզերական ներդաշնակութեան հետ ընդմիջտ հաղորդակցութիւնը, որ, ատոր համար նոյնիսկ, պէտք է բնաւ խռովէ մեր սիրտը:

Որպէսզի սակայն հնարաւոր ըլլայ մահուան հանդէպ այդ անվեհեր կեցուածքը, անհրաժեշտ է հաւատքին լոյսը. հարկ է կարենալ հաւատալ Աստուծոյ եւ անմահութեան, կարող ըլլալու համար ըմբռնել կեանքն ու մահը միանգամայն:

Երբ այդ լոյսով պայծառացած է հոգին, գերեզմանը անդունդ մը է՝ այլեւս, այլ դէպի լուսաւոր յաւիտենականութիւնը բացուած անցք մը. դազաղը ա՛լ կոյստեան մնացորդ մը է՝ միայն որ կը կըլէ, այլ անցաւորին մէջէն անանցականը յայտնաբերող պատկեր մը: Ու իր զաւկին անշնչացած մարմինին վրայ հակած վշտահար հայրը, իր արցունքներուն ծիածանին մէջէն պիտի տեսնէ նոր արշալոյս մը, ու սրտին խորքէն պիտի լսէ ծայն մը. «Մեռած է՛ս ան»:

Ուշի՛ւ ունկնդրենք կեանքին. ամէն վայրկեան մահուան ոտնածայնը պիտի լսենք հոն: Բայց երկիւղածութեամբ խոնարհինք այդ ծայնին. անիկա մեր հոգիին մէջ պիտի երգէ ուրիշ կեանքի մը երանութեան յոյսը:

Ամէն հողակոյտ, որ սուգի մը տխրութիւնը կը տարածէ իր շուրջը, բեմ մըն է, ուսկից մահը կեանքին դասը կուտայ մարդկութեան:

ՄԻԱՄՏՈՒԹԻՒՆ, ՄԵՏՄԱՄՏՈՒԹԻՒՆ, ԱՆՁԿԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

(ժ. Կիր. զկնի Խաչվերացի)

(Ղուկ. Թ. 44—50)

Խաբուսիկ յաջողութիւններ կը պատրեն յաճախ սիրտը. ու մարդիկ, նման գարնան առաջին արեւէն ծաղկած միամիտ նշննիին, զոր օր մը ետքը յանկարծ կ'այրէ կը խամրէ եղեամբ, կը բանան իրենց յոյսին առազաստները թեթեւ եւ թռուցիկ ոգեւորութեանց առջեւ:

Հանրային գործիչին համար չկայ աւելի վտանգաւոր խաղ մը, քան ներքին ինքզինքին՝ դիւրագնի ժողովրդականութեան մը այդ անձնատուութիւնը: — Գաղափարի մարդուն մտասեւեռումներէն մին պէտք է ըլլայ ընդդիմադրութիւնը, զոր իր այսօրուան մտերիմները, ուշ կամ կանուխ, օր մը, կրնան ցուցնել, հոգեբանօրէն հասկնալի այս կամ այն պատճառէն մղուած: — Այդ հաւանականութիւնը, առանց նենգամտութեան, պէտք է զգուշաւոր ընէ զինքը, իր հասկրութիւնները կամ վստահութիւնը ի դէպս յանդէպս չբաշխելու համար ամէնուն: Փոյթ չէ թէ այդ բանին համար ոմանք ծածկամիտ համարին զինքը եր-

բեմն, եւ ուրիշներ՝ քիչ մը անմատչելի: Ապագան պիտի արդարացնէ զինքը, ամէնուն հասկցնելով թէ իր այդ կերպը գործին ու զաղափարին օգտին համար էր միայն:

Ուրիշ սխալ մը, որմէ պէտք է խորշի հանրային գործիչը, մեծամտութիւնն է. հեռի, իր փառքին կամ օգտին պատուանդան ընելէ իր գործը, ընդհակառակն պէտք է իր պաշտօնին մտածումին մէջ ունայնացնէ իր անծին զգացումը: Ճշմարիտ փառասիրութիւնը իր ճարակը կը փնտռէ ո՛չ թէ պատուոյ այլ արժանիքի ցանկութեան մէջ. ու մարդուն համար չկայ աւելի մեծ արժանիք մը քան ծառայելու կամ ծառայած ըլլալու փաստը: — Բաւական է որ անգամ մը դիտենք միայն թէ ո՛ւր կը յանգին փառատենչիկ փորձութիւնները, եւ պիտի հասկնանք թէ ի՞նչ տխուր ունայնամտութեանէ բռնուած է անոնցմէ տարուած սիրտը:

Պէտք է ծառայել իր մտատիպարին, կամքով, համոզումի լոյսով, բայց աննկատ նուիրումով, մանկական հոգւոյ սեռն պարզութեամբ:

Աւելի կարեւոր է լայնախոհութեան հարկը:

Կարծիքներու տարբերութիւնը պէտք չէ բնաւ մըտահոգէ զմեզ. էականը սկզբո՛ւնքն է: Ինչպէս այլազան ճամբաներ կրնան նոյն ելակէտին տանիլ, նոյնպէս աննման տեսակէտներէ կարելի է հասարակաց նպատակի մը ուղղուիլ: — Դիւրին չէ արդարեւ հանդուրժել որ եւ է բանի, որուն մէջ չենք կրնար զգալ կամ գտնել մեր ինքնութենէն ցոլացած փայլ մը. բայց հոգիի մեծութիւնը անո՛ր մէջ է արդարեւ որ մարդիկ կարենան իրենցմէ վեր բարձրութեան մը վրայ տեսնել միշտ գերազանց ազդեցութիւն մը, որուն առջեւ ոչքնչանան կամ հաւասարին մարդկային ձեւերու, պայման-

ներու, երանգներու եւ ամէն այլ կարգի փոքրկութեանց անմմանութիւններն եւ անհամեմատականութիւնները :

Անոնք որ կրնան ինքզինքնին ենթարկել այսպիսի ազդեցութեան մը, կրնան վայելել ներողամտութեան տուած երջանիկ զգացումը, որ սիրոյ բերկրանքին առաջին ժպիտն է, եւ կեանքը հասկնալու եւ հասկնալի ընելու նախաքայլը :

ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ԱՌ ՍՍՏՈՒԱԾ

(ԺԱ. Կիր. զինի Խաչվերացի)

(Դուկ. ԺԱ. 1 — 13)

Այ՝ արժանանայ ընդունելութեան ամէն աղօթք, որ ներշնչուած հոգիէ մը կը բղխի, եւ կը կատարուի Աստուծոյ հայրական սիրոյն նկատմամբ որդիական սրտի անսկերայաճ վստահութեամբ. վասնզի այդ պայմաններուն մէջ եղած աղօթքին ձգտումն է ո՛չ թէ անպատեճառ արժեցնել մարդկային կամբք, որ յաճախ չարամիտ է կամ սխալ ուղղութեան մը վրայ լարուած, այլ համակերպիլ Աստուծոյ կամբին, որ անհրաժեշտօրէն լաւագոյնն է եւ գերազանցապէս իմաստունը:

Ո՛վ որ հոգւոյ այս տրամադրութեամբ կ'ուղղուի Աստուծոյ, իբրեւ Հօր կամ իբրեւ զերագոյն բարեկամ զօրութեան մը, պիտի ընդունի իր խնդրածը, վասնզի պիտի յստակի իր տեսութիւնը, եւ բնութեան ու կեանքի մէջ, որոնք լի են Աստուծոյ հրաշագործած բարութիւններովը, պիտի կարենայ տեսնել ու գտնել ամէն ինչ որ բարի է ինքնին եւ օգտակար իր փրկութեանը համար:

Ամէն ինչ որ կը մերժուի մեզի, այսինքն ընդունելի չի լինիր աստուածային հասցութեան, անվրէպ յոռի է, ըստ ինքեան, կամ մեզի համար, եւ անօգուտ: Դժուար չէ ըմբռնել այս սկզբունքին ստուգութիւնը, եթէ լուրջ մտամտիւթեամբ երբեմն վերաքննութեան ենթարկենք այն բոլոր իղծերը, որոնցմով կը խանդավառինք յանկարծ մեր կեանքի այս կամ այն թեթեւ կամ անզգաստ մէկ վայրկեանին:

Կամ մեր պէտքն է որ չենք կրցած կշռել, կամ մեր ոյժերուն տարողութիւնը անհնար եղած է մեզի ճշդիւ ըմբռնել, եւ կամ բոլորովին անգիտակ ենք մընացեր ցանկացուած իրին կամ իրողութեան իսկութեանը:

«Թո՛ղ քու կամքդ ըլլայ». լաւագոյն ողջմտութիւնը եւ գերազանց փիլիսոփայութիւնն է որ կը խտանայ այս բառին մէջ:

Եթէ մեր աւօրեայ կեանքին մէջ ստէպ ամէնէն գործնական իմաստութիւնը կը թուի մեզի՝ բոլորանըւէր համակերպութեամբ անծնատուր ըլլալ արեան կամ սրտի կապերով մեզի ամէնէն մօտ ու մտերիմ զգացուած անձերուն սիրոյն, պէտք է գիտնանք մեր քրիստոնէական բարոյականին մեծագոյն պահանջըր նկատել, մեր կեանքի բովանդակ ընթացքին մէջ, Աստուծոյ, այսինքն գերագոյն բարութեան եւ սիրոյ զօրութեան ապաւինելու հարկը, եւ խորհիլ թէ նա կ'ընդունի միշտ ինչ որ բարի ոգով կը խնդրենք իրմէ, եւ թէ ինչ որ կը մերժէ նա մեզի, ա՛յն է միայն, զոր անպէտ ու փնասակար կը դատի մեր կեանքին ու անծին:

ԿԵՆԴԱՆԻ ՏԱՃԱՐԸ

(ԸՆԾԱՅՈՒՄՆ Ս. ԿՈՒՍԻՆ)

Ուրիշ մէկ զաղափար այնքան զգուիչ է մարդկային արժանապատուութեան զգացումին համար, որքան այն իրողութիւնը թէ, ստեղծուած ըլլալով Աստուծոյ պատկերին համեմատ, մեր վրայ կամ մեր մէջ կը կրենք անոր հոգւոյն կնիքը:

Ո՛րք մէկ մտածում, սակայն, նոյն ատեն, այնքան լուրջ եւ նուիրական պարտականութիւններու պատասխանատուութեան կ'ենթարկէ մարդկային խղճմտանքը, որքան նոյնինքն այդ իրողութիւնը:

Եթէ մեր մէջը ունինք Աստուծոյ հոգւոյն նմանութիւնը, եթէ մեր էութեան խորը կը բնակի Աստուծոյ կենդանութեան խորհուրդը, պէտք է մեր կեանքն ըլլայ կենդանի տաճար մը:

Պէտք է մեր սիրտը լինի հոն այն խորանը, որուն վրայ ամէն օր նշուլէ հաւատքին մշտափառ ճրագը. պէտք է շարունակ կանգուն մնայ հոն նուիրումի սեղանը, ուր սէրը կը պատարագուի. պէտք է լսուի հոն

միշտ կեանքի սրբութիւնը Աստուծոյ ահովը կատարելագործելու պատգամը :

Ամէն քրիստոնեայ, որ Աւետարանի շնորհաց որդեգրութեան մէջ է ընդունուած, պարտի մտադիր լինիլ այս ճշմարտութեան . բայց ամէն ծնողք, որ իր զաւակներուն ֆիզիքական զարգացումին հետ՝ անոնց հոգեւոր դաստիարակութեան պաշտօնին է մանաւանդ կանչուած, պէտք է իրեն համար սեւեռեալ մտածումը ընէ այս սկզբունքը :

Ամէն ծնունդ որ տան մը մէջ կեանքի նոր առաւօտ մը կը բանայ, նոր տաճար մը կը կանգնէ ընտանեկան երկնքի սրբութեան տակ :

Հայր մը եւ մայր մը չեն կրնար ունենալ աւելի ազնիւ պարտականութիւն, քան աստուածակերտ այդ տաճարին պայծառութեան հոգը . անոր մէջ բնակեցնել կենդանի Աստուծոյ սէրն ու յոյսը, զայն դարձնել սերմնարան բարձրագոյն առաքինութեանց, պահպանելով զայն մարմնոյ եւ հոգւոյ պղծութիւններէ :

Ծնողք մը, որ իր նորածին զաւակը գրկացը մէջ, Աստուծոյ տաճարը կը մտնէ ա՛յս խորհուրդէն լաւաջնորդուած, կենդանի տաճար մըն է որ կը նուիրէ կենդանի Աստուծոյ փառքին :

ՀՈԳԻԻՆ ՀՈԳԸ

(Ա. ԿԻՐ. ՅԻՄՆԱԿԱՅ)

(Ղուկ. ԺԲ. 13 — 31)

Մարդուն արժանիքը կը կայանայ ոչ թէ ի՞նչ ունենալուն՝ այլ ի՞նչ լինելուն մէջ։ Երբ այս տեսակէտէն նայուի կեանքին վրայ, դիւրաւ կ'ըմբռնուի թէ ո՛րքան անխմաստ եւ անհարկի են կազ ու կռիւները, զորս մարդկային ունայնամտութիւնը ստէպ կը յարուցանէ բախտին շնորհած կամ ժառանգութենէն պարգեւուած նիւթական բարիքներու շուրջը։

Ստացուածքի կամ հարստութեան անկուշտ սէրը հոգիի տկարութեան ախտաւոր վիճակ մըն է, եւ կը նշանակէ պարզապէս անընդունակութիւն բարձրագոյն վայելքներու։ Ազահը, որ միշտ կը խլէ ուրիշէն, միշտ ալ խնայելու համար ինքզինքին, միակ ճարոյական մը ունի. իր ճակատագիրն ու երջանկութիւնը ստորադասել երկրաւոր առաւելութեանց գաղափարին, որ այլ եւս իր մտատիպարն է։

Հին հեթանոսական կրօնքներուն համար, որոնցմէ շատեր կը վարդապետէին թէ մահէն վերջն ալ՝ հոգին

ննթակայ է տակաւին նիւթական կարիքներու, թերեւս կարենար արդարանալ այդ կարգի բարոյական մը: Գրիստոնեան, սակայն, որուն զգացումներն ու միտքը տարբեր սկզբունքէ մըն է որ կ'ընդունին այս մասին իրենց լոյսը, պարտի հաւատալ թէ անցաւոր ու ընդունալն է ամէն ինչ որ երկրաւոր է եւ մարդկային, թէ յԱստուծ մեծանալը, այսինքն հոգեկան հարստութիւնը, հոգւոյ ձիւրքերով եւ շնորհներով զարդարուիլն է իրեն համար էական եւ փրկարար. ու մահուան, այսինքն մարմնական եւ նիւթական իրերու անցաւորութեան մտածումը այս խորհուրդը միայն պէտք է նորոգէ միշտ անոր հոգւոյն մէջ:

Թոյլ չտալու համար որ նիւթին պաշտամունքը իր բազինը դնէ սրտին մէջ, ամէնէն գործնական միջոցն է զգուշանալ կենցաղասիրական հակումներէ: Կեանքին ունոյն իսկ մարմինին համար կարեւորը հոգալու ջանքը պարտականութիւն է անշուշտ. դատապարտելին աւելորդին մտահոգութիւնն է միայն, այն՝ որ պերճանքի ու պշրանքի անվերջ պահանջներով կը ծանրաբեռնէ ու կը ծիւրէ հոգին:

Գաղափարական ծառայութեան նուիրուածները մասնաւորաբար պարտին խորշիլ այս մոլութենէն. անոնց կենցաղականոնը պէտք է լինի պարզութիւն եւ սակաւապետութիւն: — Բուն կեանքին մէջ, այսինքն բնութեան այն մասերուն մէջ, զորս մարդը չէ կրցած այլայլել կամ աղարտել տակաւին, դասեր եւ թելադրութիւններ կան այս մասին, որոնք կը հասկցնեն մեզի թէ ո՛րն է կարեւորը, եւ ո՛րն է ճշմարտապէս գեղեցիկը: Պէտք չէ առանց խորհելու նայիլ վայրի ծաղիկին, որ լեռնակողի մը ոտքը կը զարդարէ, ու թռչնի-

կին՝ որուն երգը զուարթ խայտանքն է իր սրտին :

Եթէ կայ — ու կարելի չէ տարակուսիլ այս մասին — տինգերական զոյութիւնը վարող օրէնքի մը ի մաստոյթիւնը, որ կը տնօրինէ ու կը տնտեսէ ամէնէն փանաքի իսկ էակին բախտն ու կեանքը, կայ նոյնպէս գերագոյն սիրոյ աստուածային բարութիւնը, Նախախնամութիւնը, որ պիտի չանտեսէ երբեք մարդը :

Պէտք չէ բնաւ հոգիէն տարամերժել այս հաւատքը, Աստուծոյ արդարութեան, Անոր կամքին թագաւորութեան մասին մեր վստահութիւնը :

Այդ հաւատքն է որ կը լեցնէ կեանքը հոգեւոր բարիքներու առատութեամբ, կը մեղմէ եւ կը կանոնաւորէ հարստանալու ցանկութեան ընկերային հետեւանքները, տալով մարդուն՝ ժուժկալ, ժիր եւ մաքուր կեանքի մը զաղափարականը :

ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԽՐԱՏԸ

(Բ. Կիրակի Յիսնակաց)

(Ղուկ. ժԳ. 1 — 9)

Քաղաքական նախնիքներու կամ բնական աղէտներու զոհ գացած անձերը իրենց արժանահաս պատիժին ենթարկուած յանցապարտներ նկատելու տեսութիւնը անարդար մտայնութիւն մըն է, որուն պէտք չէ հանդուրժէ քրիստոնէական խղճմտանքը:

Ոչինչ այնքան անաւագիչ է Աստուծոյ գաղափարին համար որքան այն մտածումը թէ պահնորդ ոստիկանի մը պէս ամէն վայրկեան կը միջամտէ Ան մեր նակատագրին յետին մանրամասնութիւններուն, եւ ոչինչ աւելի տխուր՝ քան խորհիլ թէ արդարութեան օրէնքը կը գործադրուի այնքան կոյր եւ յախուռն միջոցներով:

Պէտք չէ թոյլ տալ որ միտքը խորհելու այդ ծալքը առնու իսկոյն, ամէն անգամ որ անբացատրելի համարուած եղելութեան մը առեղծուածք կը խորհրդաւորուի մեր առջեւ:

Ճշմարտութեան համար որքան շահաւոր, հոգիին

համար ա՛յնքան բարոյացուցիչ է, ընդհակառակն, թե-
լադրութիւն մը, խորհրդածութեան շարժառիթ մը
տեսնել միշտ պատմական որ եւ է իրողութեան կամ
բնական որեւէ պատահարի մէջ, որ իրենց աշտատո-
վոր երեւոյթովը մեկնաբանութիւններու կը մղեն հե-
տաքրքրութիւնը:

Դէպքերը եւ դիպուածները ազդարարութիւններ
են, որոնք կեանքին անցաւորութիւնը եւ մահուան
անյեղլի օրէնքը յիշեցնելով, մեր պարապանութեանց
հանդէպ ամէն վայրկեան արթուն գտնուելու խրատը
կ'աւանդեն մեզի:

Եթէ, իբրեւ դատի մը սրբութեան համար նահա-
տակուածներ, մեր զգացումին առջեւ նուիրական են
բոլոր անոնք որ ռազմադաշտերու վրայ կ'իյնան, սխալ
չըլլար նաեւ մտածել թէ անոնք որ արկածի մը կամ
աղէտքի մը միջոցին կը կորսնցնեն իրենց կեանքը, ար-
գահատանքէն աւելի բանի մը՝ յարգանքի արժանի են,
իբրեւ մարդոց ապագայ երջանկութեան համար զոհ-
ուածներ. վասնզի անիմաստօրէն կրուած դժբախտու-
թիւններն ու կրուած աղէտքներն են որ ստէպ դրդա-
պատճառ կ'ըլլան մարդկութեան բարերարող գիտա-
կան կամ բարոյական յառաջդիմութեանց:

Իմաստութիւն է ամէն բանի մէջ օգտակար դաս
մը փնտռել, եւ լսել արդարութեան ձայնը, որ միշտ
հարցում մը եւ պատուէր մը ունի մեզի ուղղելիք. հար-
ցում մը, յիշեցնելու համար թէ կեցա՞ծ ենք մեր պար-
տականութեան գլուխը. կամ պատուէր մը, ազդա-
րարելու համար, ինչպէս Աւետարանի թզննիի առակին
այգեպանին, թէ նոր զանցառութիւն մը կրնայ մեր
կեանքն իսկ արժել՝ մեզի:

ՄԵՐԺՈՒԱԾ ՀՐԱԽԷՐԸ

(Գ. Կիրակի Յիսնակաց)

(Ղուկ. ԺԳ. 12 — 24)

Բարոյական արժէքէ զուրկ է որեւէ գործ, որուն մէջ անձնական շահը տեղի չի տար սիրոյ զգացումին :

Կենցաղագիտական պատշաճութեանց բոլոր արարքները, որոնք մեր այժմու ընկերական կամ ընտանեկան կեանքին ամէնէն յատկանշական կողմը կը կազմեն, ընդհանրապէս փոխադարձումի թաքուն պայմանին վրայ հիմնուած, այդ տխուր պատկերն է որ կը պարզեն ամէն օր. ու պարագաներու հարկադրութեամբ անոնց ցանցին մէջ բռնուած սրտի մարդը գաղափարական վայելքի կարօտովն է որ կը հիւծի անդադար :

Այո՛, վասնզի անշահախնդիր եւ աննկատ սիրոյ սկզբունքն է միայն, որ կրնայ ոգեւորել անկեղծօրէն հանրութեան օգտին նուիրուած սիրտերը : Անոնց համար, ծառայութեան սեղանը — երկրի վրայ մտատիպարը Աստուծոյ թագաւորութեան — որուն շուրջը կը

հաւաքուին գաղափարի մարդիկ, բարոյական գործ մըն է գերազանցապէս՝ իր նպատակովը եւ անոր իրականացումը արդիւնագործող միջոցներովը հաւասարապէս :

Բարոյակա՞ն... ու ատո՛ր համար է հիշտ որ, իրենց սրտին խորէն՝ դէպի այդ սեղանը կանչող ծայն մը չեն լսեր իրենց մէջ մարդիկ, որոնք, հարուստ կամ հզօր, իրենց գիտութեամբն հպարտացած կամ ընտանեկան կեանքի հեշտութեանց մէջ խորասոյզ, մտազրաւուած են միայն եւ միայն իրե՛նց հոգեբովը :

Ու ատո՛ր համար է դարձեալ որ, գաղափարական գործունէութեան դաշտը, Աստուծոյ արքայութիւնը, առ հասարակ եղած է մենաշնորհը աշխարհի անժառանգեալներուն եւ թշուառներուն, պարզ հոգիներուն, երէկուան մեղաւորներուն, մտքով տղաքներուն, այսինքն մարդոց, որոնց՝ համար իրենց անծին զգացումը եղած է միշտ իրենց մտահոգութիւններուն ամենայն տիւր միայն :

Բաց են սրահին դուռները. պատրաստ է հոն սեղանը. — Հանրային ծառայութեան գործը միշտ կայ ու կը մնայ : Ամէնքը հրաւիրուած են անոր. ու կ'ընթան հոն անոնք միայն՝ որոնք հոգւոյ լսելիք ունին, իմանալու համար իրենց չեղած կոչը, եւ խաղաղ խըղճմտանք, հասկնալու համար անոր իմաստը :

Այս է մարդկային բարոյականի պատմութիւնը, որ շարունակ կը կրկնուի, ամէն անգամ որ նուիրարական սկզբունքներու եւ բարձրագոյն առաքինութեանց ժամը կը հնչէ երկրի վրայ...

ՍԿՍՈՒԱՆՆ ԶԱՄԲԱՆ

(ՏՅՆ ԶՂՈՒԹԵԱՆ Ս. ԿՈՒՍԻՆ)

 աւատքն է իսկապէս սերնդագործող զօրութիւնը. — Արեան բնազդը, մարմինի կեանքին օրէնքը, օր մը կը ցամբի կը ցնդի վերջապէս, այս կամ այն բնական կամ պատմական պատճառներու հարկադրանքէն. ու իրեն հետ կ'անճիտին, կ'անհետին ազգեր եւ ցեղեր:

Բայց հաւատքը, հոգին կենսաւէտող այդ զօրութիւնը, կը յաւերժանայ ժամանակին հետ. ու աշխարհի դէպքերն ու հանգամանքները, ո՛ր կողմերէն եւ ի՞նչ ազդեցութիւններով ալ խուժեն իր վրայ, կը ծառայեն միշտ արծարծելու եւ ծաւալելու զայն:

Կար ատեն մը, դարաշրջան բարոյական խաւարի, որ այդ օրէնքը կամ մարմինին բնազդն էր վարիչ ուժը, որ կ'իշխէր ժողովուրդներու սիրտին ու բախտին վրայ:

Այդ շրջանը իր ուրոյն զարգացումն եւս ունեցաւ, ծնունդ տալով տեսլականէ թափուր բաղաքակրթութեան մը, որուն յատկանիշը եղաւ մարդոց ուրացու-

մը մարդկային միութեան իտէալին: Ու երկրի ցեղերն ու ազգերը իրենց բովանդակ տաղանդն ու զօրութիւնը ի գործ դրին, լայնցնելու եւ խորունկցնելու համար միայն զիրենք իրարմէ բաժնող վիհը, զոր ատելութիւնը եւ ոսոխութիւնը կը լեցնէին միշտ:

Մահսւան այդ օրէնքը չէր կրնար սակայն տեւել ընդմիշտ. եկաւ վերջապէս հոգեւոր կեանքի շրջանը, Շնորհաց տնտեսութեան դարը, ուր Հաւատքը եղաւ մարդկային բարոյականին կանոնը: — Աշխարհ նոր ի նորոյ արարչագործուեցաւ կարծես. դասակարգի՝ սեռի եւ ցեղի բոլոր մարդկային տարրորոշութիւնները անգայտացան, անհետացան Աստուծոյ Հայրութեան եւ համամարդկային եղբայրակցութեան լուսաւորուած գաղափարին առջեւ. ու Հնդիկն ու Հրեան, Հելլէնն ու Սկիւթը, տէրն ու ստրուկը, այրն ու կինը, ամէնքը մօտեցան հաւասարապէս իրարու, Աստուծոյ որդիութեան քրիստոնէական Հաւատքին մէջ, իբրեւ սերունդ նոյն նախահօր եւ իբրեւ ժառանգորդները նոյն անսուտ աւետիքին:

Թող չըսուի՝ թէ այս ամէնը երազային մտատիպարի մը հեռապատկերն է դեռ լոկ: Ո՛չ. հոգեով վերաշինուած՝ հաւստքով վերակազմուած կեանքի այն նոր դրութեան մէջ, որ Քրիստոնէական քաղաքակրթութիւն կը կոչուի, ի՛նչ որ ալ լինի, մարմնական եւ երկրաւոր նկատումներու զօրութիւնը չունի այլեւս իր նախկին թափը:

Մարդկութիւնը, թէեւ յամր ու տաժանագին, բայց անշեղ գնացքով սկսած է այլեւս իր ճամբան դէպի տիեզերական միութեան գաղափարականը:

Ու Աւետարանն է որ կը լուսաւորէ անոր այդ ճամբան:

ՍԻՐՏԻՆ ԿԱՆՈՆՐ

(Գ. Կիր. զկնի Յիսնակաց)

(Ղուկ. ԺԷ. 1 — 10)

Որան արդար է որ, այլոց նկատմամբ իրենց ունեցած պարտականութեանց առթիւ, մարդիկ ըստ կարելոյն խստապահանջ լինին իրենց անձին հանդէպ, նոյնքան կարեւոր է որ ներողամիտ լինին ուրիշներուն հանդէպ՝ իրենց նկատմամբ անոնց ունեցած պարտականութիւններուն համար:

Այս կերպով միայն կարելի է պահել բարոյական հաւասարակշռութիւնը կեանքին մէջ: Երբ ամէն ոք խորհի թէ անբաւելի ոճիր մըն է որ կը գործէ, խոցելով թշուառի մը արժանապատուութիւնը կամ պղտորելով անմեղի մը միամիտ հաւատորը, ու միեւնոյն ատեն կարենայ միշտ մեղմացուցիչ պատճառներ որոնել՝ չըբմեղելու համար իրեն դէմ գործուած յանցանքի մը հեղինակը, խաղաղութիւնը չի հեռանար հոգիներէն, ու կեանքը կը պարուրուի սիրոյ քաղցրութեամբ:

Կարենալու համար սրտին տալ անդորրամիտ քաջութեան այդ վիճակը, անհրաժեշտ չէ առաւելագանց հաւատքի մը հանդիսաւորութիւնը. կաթիլ մը հա-

ւատքն ալ, հերիք է որ ըլլայ կենդանի եւ իրական, բաւական է ատոր համար: Վասնզի, երբ բարոյական զօրութեանց, եւ, ի մասնաւորի, Հաւատքի վրայ է հարցը, պէտք է նկատի ունենալ որակը մանաւանդ: Եթէ ստացական կամ արտաքին չէ ան, եթէ է ներքին եւ ինքնաբուխ, անոր ամենադոյզն չափն իսկ կրնայ յաղթահարել անկարելին:

Անծին հանդէպ խիստ, այլոց նկատմամբ քաղցր, եւ ամէն բանի մէջ միայն հաւատքէն առաջնորդուած մարդուն կեանքը իրագործումն է Աւետարանի վեհագոյն սկզբունքներէն մէկուն, զոր հագիւ կարելի ըլլայ արտայայտել անձնուրաց պարտաւանդութիւն բացատրութեամբ:

Քրիստոնէական բարոյականի ճշմարիտ աշակերտը նա է որ համոզուած է թէ իր կեանքին մէջ չկայ վայրկեան մը, ուր կարենայ ինքզինքը զերծ համարիլ որեւէ պարտականութենէ. թէ չկայ բարի գործ մը, զոր հարկադրուած չըլլայ կատարելու, պէտքը պահանջած կամ պարագան ներկայացած ատեն. թէ իրաւունք չունի որեւէ ժամանակ պարծենալու իր պարտականութենէն աւելին կատարած ըլլալու մտածութեամբ:

Միակ վարձատրութիւնը, որուն կրնայ ակնկալել քրիստոնեան, իր պարտականութիւնը անձնուիրութեամբ կատարելէ վերջը, խղճին գոհունակութիւնը կրնայ ըլլալ:

Իսկ այդ գոհունակութիւնը ա՛յն ատեն բարոյացուցիչ է իսկապէս, երբ նոյն ատեն վկայութիւն մըն է իր ընդունակութեանը՝ առաւելագոյն բարեգործութեան:

ԱՂՕԹՔԸ՝ ԱՂԲԻԻՐ ՏՐՏՄՈՒԹԵԱՆ

(Ե. Կիր. Յիսնակաց)

(Ղուկ. ԺԸ. 9 — 14)

Ոչ որ է կատարեալ բարոյապէս, վասնզի չկայ մարդ մը որ, յաճախ զանցառու զտնուած չըլլայ իր պարտականութեանց հանդէպ :

Բայց նա որ կրնայ անդրադառնալ իր Վործած թերութեանց վրայ եւ տրտմիլ անոնց զգացումովը, լաւագոյն է քան նա որ կը կարծէ ինքզինքն անստգիւտ կամ կը ձեւացնէ անգիտանալ իր թերութիւնները :

Աղօթքը պէտք է լինի երջանիկ պատեհութիւն մը՝ զգածուելու այդ տրտմութեամբ, եւ զերագոյն արդարութեան առջեւ անպատրուակ պարզութեամբ քօղազերծելու իր խղճմտանքը, եւ ոչ թէ ինքնապարծ չքմեղացումներով իր գիտակցութիւնը հանդիսաւ որելու :

Որպէսզի չտարուինք այսպիսի ունայնամտութիւններէ, հարկ է որ զգուշանանք ինքզինքնիս բաղդատելէ մեր նմաններուն հետ, որոնց վրայ կրնանք երբեմն վարկապարագի առաւելութիւններ ունեցած ըլլալ :

Հոգեկան արժանապատուութեան չափանիշը կատարելութեան տիպարն է միայն :

Պէտք է ո՛չ թէ նայիլ տարբերութիւններուն, որոնք գուցէ կը զանազանեն զմեզ ուրիշներէ, այլ զգալ ու տեսնել անսահման հեռաւորութիւնը, որ կը բաժնէ զմեզ Աստուծմէ :

Բարոյական յառաջդիմութեան չուկէտը այդ զգացումը միայն կրնայ ըլլալ :

Ա՛ն միայն կրնայ զմեզ մշտական հայեցողութեան մը մէջ դնել դէպի մեր մտատիպարը :

Աստուած կը խորտակէ ինքնահնար եւ սուտ բարձրութիւնները, եւ սիրով կը զիջանի դէպի անկեղծօրէն խոնարհ սիրտերը :

ՈՉԻՆՉ՝ ԱՆՉԱՆ

(ԿԻՐԱԿԻ ԱԻԱԴ ՏՕՆԻՑ)

(Դուկ. ԺԹ. 12—28)

Բաւական չէ միայն ցանկալ երջանկութեան ,
ու խորհիլ թէ բաժին մըն է ան , որ օր մը ,
պիտի տրուի մեզի դիպուածաւ , կամ իբր ի գին կար-
ծուած կամ յուսացուած արժանաւորութիւններու :

Ոչ մէկ բարիք կրնայ ստացուիլ անաշխատ :

Ու լաւագոյն առաւելութիւններն են անոնք , զորս
ոչ թէ կ'ընդունինք , այլ որոնց կը տիրանանք յամբո-
րէն , երկար՝ լուրջ՝ խորհրդածուած եւ տաժանելի ճի-
գերու փոխարէն :

Եթէ առօրեայ փորձառութիւնը կը վկայէ թէ ճիշդ
է այս մտածումը կենցաղական լաւութեանց տեսակէ-
տով , խղճի զգացումը եւ բարոյական օրէնքներու խե-
լամտութիւնը պէտք է ըսեն գաղափարի մարդուն թէ
ո՛րքան աւելի ճշմարիտ է ան , երբ ներքին կեանքի՛ն
մասին է հարցը :

Ո՛չ . հոգեկան երանութիւնը , Աւետարանի բառով՝
Աւսուծոյ քաղաւորութիւնը , յանկարծահաս իրողութեան

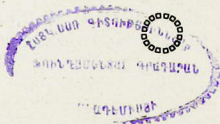
վիճակ մը չէ երբեք։ Ակնդէտ անոր սպասելէ աւելի, պէտք է գիտնանք օգտակարապէս կիրարկել ժամանակը, մեր կեանքը, ինքզինքնիս արժանաւոր ընծայելու համար անոր. պէտք է ջանանք գնել զայն, շահագործելով մեր մտաւոր եւ բարոյական կարողութիւնները, որոնք, տոկոսաւորուելու համար, Աստուծմէ մեզի տրուած « տաղանդ » ներն են։

Հոգւով ծոյլը, երկմիտը, երկչոտը, ընդունայն վերապահութիւններով ինքզինքը անգործութեան մատող սիրտը չի կրնար հասնիլ այն բարութեան, որ քրիստոնէական սիրոյ ոգեւորութիւնն է երկրի վրայ։

Գործօն տրամադրութիւնը, աւելի ճիշդ՝ ամէն վայրկեան արդիւնագործուելու ընդունակ Հաւատքն է որ կը տանի մարդը անոր։ — Եւ Հաւատքը, անջատաբար Սէրէն, չի կրնար ընել այդ առաջնորդութիւնը. երբ չունինք վերջինը, կը կորսնցնենք նաեւ առաջինը, ու փոխադարձաբար։

Ձի բաւեր գիտնալ. անհրաժեշտ է նաեւ գործել. անգործ գիտութիւնը համազօր է ոչնչութեան։ Հոգիին մէջ ճառագայթող ամէն լոյս, որ բարի դիտաւորութենէ մը կը բղխի, աղբիւր է միշտ նոր եւ առաւելագոյն ծանօթութիւններու։ Ամուլ ճշմարտութիւնը իրապէս չստացուիր. զի, հազիւ ծնած, կը կորսուի նոյն հետայն։

Բարձրօրէն ճշմարիտ սկզբունք մըն է Աւետարանի սա խօսքը. « Չունեցողէն կ'առնուի ունեցածն ալ »։

1 - Hyperborea	141
2 Chrooth' wither rorbarre	145
3 Urtica Linnæa	143
4 Urtica Linnæa	141
5 Urtica Linnæa	139
6 Urtica Linnæa	137
7 Urtica Linnæa	133
8 Urtica Linnæa	131
9 Urtica Linnæa	129
10 Urtica Linnæa	121
11 Urtica Linnæa	123
12 Urtica Linnæa	121
13 Urtica Linnæa	117
14 Urtica Linnæa	115
15 Urtica Linnæa	113
16 Urtica Linnæa	111
17 Urtica Linnæa	109
18 Urtica Linnæa	107

1n.504.]

~~51563~~

A π
55056

ՀԱՆ Քիմնարար Գիտ. Գրադ.

220055056